

~~enato~~

obsah:

stran:

1/	Miroslav Holman:	
	"Jedeme načas"	... 24
2/	Jiří Olič:	
	"To bylo básní na růže..."	... 23
3/	Štěpán Kameník:	
	Pout ke svaté Dobrotivé	... 27
4/	Pavel Švanda:	
	Zázraky v malém ráji	... 93
5/	Czesław Miłosz:	
	Tři básně /překl. I. Mikešová a V. Burian/	... 11
6/	Stefan Zweig:	
	Věčně mladá Paříž /překl. M. Šimánková/	... 23
7/	R. M. Rilke:	
	Básně /překl. J. Kuběna/	... 11

~~enato~~

J e d e m e n a č a s

/ básně /

M i r o s l a v H o l m a n

- - -

Zůstat týž
jako strom
a jako on
mít mnoho podob
Týž a jiný

A i když uschnu
jako strom
chci jako on
být někdy aspoň
ojíněný

- - -

Jako květy
krásní léty
uschnem

Jako květy
ve vůních čaje vzpomínek
se zapomenem
uprostřed věty

- - -

Skalpely rafik načatých dní krev
v hodinách ukapává

Tb známé tik-kap tik-kap
- marná sláva : vše co žije
je v rukách mocné
Chirurgie

Věčný student

Svět jsem já a všechno čím jsem světu
Všemu jsem dokořán a všechno pro mne je tu
A ještě jednou:

Svět jsem já a všechno čím jsem světu
Všemu jsem dokořán a všechno pro mne je tu

U příští zkoušky snad
už tohle nepopletu

Hladový holub do mne nahlíží
za oknem za nechtěním
zavěšeným v garnýži

Nemám ani zrna Zob Kousek citu
Lhostejnost čiší z mého bytu
Mrznu a mrazím

Nepodám ani prst Nevydám hlásek
Zlobí mne štědrost lásek

Holoubku marně civíš do mého nitra
Dnes nejsem doma
Přileť zítra

- - -

Než slunce zasune se do krvavé rány
měj skutků součet a sny přichystány

S nocí obejměš se jako se ženou
jíž jsi zůstal věren

- - -

Čím vyšší strom
tím větší tajnůstkář
K sousedu naklání se
a šeptá mu co stejně není
z jeho hlavy

Ó vy lesy české
vítr vás ohýbá
i staví

- - -

Slunce nám opět připíjí
růžovým vínem jitra
Luna se mění v hostii
včerejšek ve své zítřka

Já přijímám tě dni
jak byl bys poslední

Led - den

Do řeky břeh se rozrůstá
Přimrzla slova na ústa
Ruka se v ruce ukrývá
Sochami jsme si zaživa

Takový přišel mráz
že je i uvnitř
v nás

O závod ...

Jedeme načas
bez ohledu na počasí
Ve větru vlaje nám pleš
Kde jsou ty staré časy ?
Má dlouhé nohy lež
Jedeme načas
jen na čas

Jednou ta jízda skončí
Poslední kolo ohlásí zvon
Skončí ?

Co po nás zůstane
Vzpomínky odrané
Ve vnučích stopy po doby
a možná dotaz nad hroby
pokálené sochy
pár slov v archivu
o tom že jsme kdysi
byli naživu
Leč :
Nad žalem ze smrti
je hrůza z pomyšlení
že jsme mohli být
nezrozeni

Úzko st

Do tažený zip

Vyplašená vlaštovka v poklidné stáji

Zběsilé cigarety nad popelníkem

Chrámových stropů propadání

a přišlo to tak znenadání

Září

/I/

Do stráně a do zbraně
vstoupily keře šípkové
vášnivě hájící své právo odvěké
na krvavou oběť

A tak mi místo : Jdi k šípku
raději říkáš : Odjeď

Září

/II/

Září je časem stigmatických úkazů

v září jsi levou v horku

a pravou šlapeš do mrazu

V září...

co všechno je možné

Září

číslo jednotné i množné

Září

/ III /

Léto letí

babí

a my jsme opět slabí

Už i Slunce

korunku ke korunce šetří

Je čas ukrývání do závětrí

neboť vítr sílí

Ještě chvíli a jsme tam

kde jsme loni byli

- - -

Svatební kytice trčí z popelnice
jež si zívla až mdlo je kolenjdoucím
Vše podstatné se děje v útrokách
i víckrát ne i nikdy více
jakož i navždycky a věčně svoji

" LOUKA "

V zeleni žlutě a modř a běl
Šťavnatá chuť s níž rád bych pěl
o vrčíhlavu stolistém
poupěnce jednohoží
motýlu roztanci na květu při souloži
Ztracenec odchylný v moři trav...

Jinak mi chutná
a jsem zdrav

Básníku básník vidí do karet
Popelník plný cigaret
a pohled na dno
do sklenky
Srdcové eso užmoulané
ve vlhké dlani nezaplane

Ničím už ničím nepřekvapíš
To si zapiš

Jaro je lačné
Jaro je zvědavec
kdy to začne
Jaro je já
stárnoucí infantilní
Jaro ! Lnu k tobě
Ke mně přílni

- - -

Rozkvetlý černý bez je bílý

Ticho večera se skrývá za pozadí hluků

Ve stínech znaveně se všechno k zemi chýlí

a tak se nediv že držím tvou ruku

- - -

V havranech noc na drobné
je rozměněna
O hlavu zkrácen usínám
k rámu kdy těla bezejmenná
patří nám

- - -

Po každé básni
dopij a zhasni
Ke každé básni
rozsviť a vstaň
Pokus se o zázrak
o svoji Káň

~~SECRET~~
enato

To bylo básní na růže ...

/ básně /

J i ř í

O l i ě

Víno je vždycky nevinné
a všechno zase sněhobílé.
Jak černé krajky spatříme
ornament jména v novém díle.

- - -

Naho ta sahala ti až na paty,
na blůzce se drak v ohni vzpínal
a ohnivý květ lil se na šaty.
Děšť nedosáhl na knoflíček
a zprůhledňoval a nedopínal.

— — —

Jakoby ses v šatech vykoupala
v pivoňkách,
jakobys byla ještě jednou malá
a v mašličkách.

- - -

Všechno se oběs do tmy propadá,
tma šumí v mušli, černá od ohně.
A punčocháčům blůzka příběh vykládá,
halouzka švestky skáče po okně.

- - -

Básně jsou jako obrazy, .
i ty nejstrašnější básně,
bez začátku, bez konce a tak,
jakoby ještě jednou bylo krásně,
a žádný strach a nic naopak.

Musí tu ještě někde být
ta moucha, která všechno ví.
/Něco řek básník, něco žena.
Ticho na mlčení odpoví./
Jsem v noci jako za mřížema.

- - -

Radost jak vrabec v dešti
poletuje
anebo to jen listí
poletuje.

A někdo jak pes z atomových věků
utíkal nocí
a hledal střechu.

Dneska jsi na mě prohlédla
ráno jsi promluvila:
krušpánkem co přede mnou stál a byl
jak stuha sněhu sněhobílá.

Měli jsme kapra ve vaně,
který mi říkal: všechno vím.
Plaval už bez času, jako sen.
Trpce a rezignovaně.

✓ Pokoj žádný
ve kterém
je hnědý hrnek
s popelem.

A pavouk křížák
co přede
do stříbra
všechno šedé.

- - -

Tváře pod podobou,
zvíře zuby cení.
Zvony slité s dobou
v tupém kymácení.

Blesky praly po zdech
od psů popsaných,
do snů jako povzdech
panen potkaných.

- - -

Vítr bral stříbrný prach
co se leskl na marách,
bral psy noviny i kost.
Jakési doby bylo dost.

- - -

Prasátka růžová
dvě či tři
kvičí si štěstím
k pozítří.

A hlava krávy
se čtyřlístkem
objímá pohledem
celou zem.

Obrazy nezničitelné,
aby se jednou vědělo
odkud šel mor, bída a strach
až tak, že bylo veselo.
Písně nezastavitelné.

- - -

Ruce které by se měly
vzpínat nadějí
se zatínají bídou.

Kameny jsou,
co budou volat
na ty kteří přijdou.

To bylo básní na růže
a žádná dál už nekvete
a další o tom co se nemůže.

Napiš pár slov, to, co bys ještě chtěl.
A o tom, co už jenom bude.
Polož jí veršem ruku na prdel.

- - -

Kdyby na hnojišti
nebyly kravský hovna
tak by tam zářily
jen samé ametysty.
A tak jsme teda tady
a něco jsme už zažili:
čas všechno srovná.
Hvězdy už vyšly
nad hlavou,
lesknou se na gumácích,
odlétly vlaštovky
ticho je na všem
i na hnízdech,
co jsou poptácích.

- - -

Do kalhot už soumrak padá,
na židli, jak v cizí zemi.
Stín se vpíjí, splín se vkrádá.
Sám před sebou, přede všemi.

- - -

Dva koně od Dürera
od Filly psi
kosti už před jídlem
z Apokalypsy.

Zdá se, že každá blízkost skončí v dáli,
Z temene vlasy ke kolenům divoce,
v ukrutné perspektivě, co skončí po roce.
My jsme se znali a nepoznali.

Bylo mi strašně bídně,
jako by dnes už bylo všechno
a už jenom naposledy
všechno měl a cítil.

Bylo strašné, bídně ticho.
A to bylo všechno.
Víc jsem nepochopil.

enato VII

Jaro

Olomouc

88

Morava

~~enato~~

Dout ke svaté Dobrotivé

Štěpán Kameník

To to má být reportáž z pouti. Nejsem žádný zuřivý reportér, ba vůbec žádný, to by ještě tak scházelo, abych byl novinářský šmok, ale co tedy jsem? Rádobygeolog, jak říká Milada Řehořová, ovšem jenom když je už trochu opilá, protože mám stejně jako ona trochu pochybné vzdělání, ovšem na rozdíl od ní jsem doktor přírodních věd. Byly doby, kdy jsem se tím titulem chlubil, ale pak jsem si přečetl u svatého Pavla, že se chlubil jenom svými nemocemi a sám jsem taky uznal, že je to mnohem jistější. Ale někdo přece musí vydat svědectví a kdo se k tomu hodí víc než já, který nestavím, nemám chatu, auto a dokonce televizor, ba ani zahrádku, nesháním IPU, nechovám ovce a nesuším seno...? Jak pak nemít pocit zbytečnosti? A aby se ten pocit aspoň trochu zmírnil, jak nepsat? A tak tedy

já špatný křesťan

dosud nepotrestán...

/jak píše Miloslav Holman/ jsem se vydal na

pouť až ke svaté Dobrotivé. Vlastně to ani nebyla pouť, ale rodinná rekreace s Čedokem. Ale konec konců je to jedno, protože i svatý Pavel šel do Damašku pronásledovat křesťany a vrátil se jako apoštol.

Ještě jsme ani nedošli ke strašickému kulturáku, kde jsme se měli ubytovat a už jsme začali tušit, že je zle nebo ještě hůř. Ke kulturáku se ze všech stran táhly zástupy mládeže i dříve narozených občanů. Bylo posvícení. Měl jsem o něm představu vlastně ještě z dětských let podle písně:

Jináč není v posvícení,
selky se od zlata blejskají,
mládenci v hospodě vejskají...

Teď však už vím, co je posvícení. Jestli se selky blejskají, nemohu potvrdit, ale v hospodě je opravdu Boží dopuštění. Hraje tam nějaká banda hulvátů s názvem Olympic nebo Synkopy /to je jedno/ a to tak na doraz zesíleně, že nejen že není slyšet žádné vejskání, ale hlubokými tóny se rozechvívá celá hospoda i s hotelovou částí a chtít při tom spát předpokládá velkou naivitu, zhruba takovou jakou

oplyvám já. Spát prostě nešlo a většinu noci jsme strávili procházením po dědině. Ještě že byla krásná noc. Při tom potulování nás napadlo, že posvícení je vlastně pouť a protože je 14.srpna, že je to asi pouť vavřínecká.

U nás je kostel zasvěcený svatému Vavřinci jáhnovi a kolem desátého srpna vždycky bývá pouť. I v nejhorších dobách padesátých let stávala před kostelem aspoň jedna buda. Teď už je zas bud a lunaparků víc, jenom už nestojí u kostela. Prý ale i ten bývá skoro plný. V neděli ráno jsme šli s průvodcem Čedoku, který se obdivuhodně rychle zotavil z těžké včerejší opice, na vycházku po Strašicích. Měl to v náplni, my samozřejmě taky. Kostel je tu pohádkový a kdyby se natáčel nějaký film s kostelíčkem, třeba Svatební košile, těžko by se našla lepší scénérie. Je na kopečku mezi stromy, celý červený, dokola obklopený hřbitovem jako hrad hradbami a tři části Strašic, které spolu nesouvisejí, jednak dohromady váže, ale zároveň se ode všech distancuje, jistý si vlastním významem.

Jeho osamělost ještě zdůrazňuje přilehlá patrová budova, o které jsem si vždycky myslel, že je fara, ale fara je čert ví kde /možná i nikde/ a ta barokní budova je stará škola. Nad portálem má litinovou desku, na které se dá s větší námahou přečíst: VIZ TU-TO GAK PEČUJE MOCNÁŘ O NAUČENÍ DÍTEK ! Dnes mocnář zas rád vidí rekreační chalupy a tak nějaký vousatý úspěšný člověk uvnitř nekřesťansky mlátil do masívních zdí. Úspěšný člověk musí mít toho času přinejmenším tyto čtyři věci: chalupu, džíny, makrely a vlastní feferonky. Já nemám z toho nic a vždycky, když vidím rekreační chalupu a chalupáře, rozjímám o svojí zbytečnosti na světě.

Ještě jsme ke kostelu ani nedošli a už jsme uviděli, jak jdou lidi ven. Nebyly jich žádné velké zástupy, asi dvacet. Bylo už zřejmě po mši a přišli jsme s křížkem po funusu. To se mi stává. V kostele byl ještě kněz a uděloval čtyřem opozdilcům, nejspíše kostelním zpěvákům, svátost oltářní. Potom odcházel, celý ruměnný a blahobytný jako zestárlý selský synek. Sedli jsme si do lavice a prohlíželi

jsme si interiér kostela. Odkudsi se však vy-
nořila kostnatá stará panna, začala na lavi-
cích sbírat moty a tak posupně se na nás dí-
vala, až jsme pochopili, že nás chce vyhodit
a sami jsme odešli. Já jsem pochopitelně ni-
koho z těch lidí neznal, i když jsem ještě
před dvaceti lety byl strašickým občanem.
Je ovšem velký rozdíl být normálním sousedem
a mít v obci chalupu nebo živořit v dřevěném
baráku v kasárnách, honosně nazvaném svobo-
dárna a s bídou jednou za den vycházet za
bránu. Většinou jsem běhal v tepláčkách k le-
su, do dědiny jsem chodil. zřídka a navštívit
kostel jsem neměl potřebu, nebo aspoň jsem
si ji neuvědomoval. Kdybych tu byl býval cho-
dil do kostela, mohl se můj další život vy-
vinout úplně jinak. Nebyl bych asi příliš ji-
ný, ale byl bych jinde. Třeba bych si vzal
ve Strašicích zbožnou dívku a dělal bych
kostelníka... Tak jsem jenom někdy zabloudil
ke hřbitovu. Na bráně tam byl a ještě pořád
je nápis MÍSTO POKOJE - ČÍSLO POSLEDNÍ, kte-
rý se mi už tehdy líbil, jako básnický obraz,
protože jsem ho ještě zcela nechápal a chápat

nemohl, jsa vlastní smrti ještě nesmírně,
skoro nekonečně vzdálený.

Nezbylo nám tedy nic jiného než se vrátit
do dědiny na posvícení. Na návsi kolem hou-
paček a střelnic a boudy s melouny bylo pod-
statně víc lidí než v kostele, asi tak dva
tisíce. Děti si odstály frontu a svezly se
jednou na létajících Donalddech. A to už se
ke Kulturnímu domu začaly pomalu stahovat
pochybné existence v obmoštěných texaskách v
předuše rozkoší, které je čekají na repríze
posvícenecké zábavy, na které měl opět hrát
osvědčený Olympic /nebo Synkopy/. Reprízu
jsme přežili už podstatně líp, protože jsme
první polovinu noci prozíravě prochodili ven-
ku a vrátili jsme se, až Olympic byl na od-
jezdu a venku už jenom jeden opilý voják vy-
hrožoval druhému, že mu rozbije hubu, což spo-
lu s nalezeným cigaretovým kouřem a smradem
ze záchodů nás příjemně uspal.

V pondělí jsme sice moc fit nebyli, ale
přesto jsme se hned ráno vypravili pěšky do
Mirošova. Mirošov jsem znal. Když jsem míval
pomocníka dévéťáka /a to bývalo hodně často/,

vždycky jsem po rozdělení odvážel stráž k muničáku na Padrt. /Ano, tam byli ti Holanovi Budoarmějci: I politujeme, i sníme!/
Jezdili jsme přes Mirošov a byl takový nepsaný, nicméně zvykovým právem dodržovaný zákon, že na zpáteční cestě jsme se zastavovali v hospodě na náměstí v Mirošově. Byla to prastará patrová budova, která jistě pamatovala právo várečné a výsadu chovat židaličevného. Jinak jsem Mirošov měl v mysli asi jako kulidy k pohádce o princezně: barokní domy, panská sýpka, zámek a podloubí. Avšak když jsem tudy teď po dvaadvaceti letech procházel, zdál se mi nějak podezřele obyčejný. Novostavby jako všude jinde včetně ohavných "šumperáků", nádražní záchodky páchly zdálky jako všude a zámek s vyraženými vraty připomínal stav těsně před demolicí. Hospoda byla zrenomovaná do určitého vzhledu jako postarší frajerka, která chce ještě ulovit ženicha. Uprostřed náměstí kostelíček malý jako větší hračka. Přes mříž jsme nahlédli dovnitř. Bylo to tam pěkné,

Ale vešlo se tam tak s bídou sto lidí. Na město - i když poddanské - je to málo. Na staré škole naproti jsme si všimli pamětní desky kardinála Kašpara. Důchodci co si ke škole přistavovali a s nimi se bavil chlápek v šedém saku a s papírem v ruce. Toho jsem si vahlédl, že se ho na něco zeptám, protože vypadal na to, že má dost času.

"Prosím vás", povídám, "co je v tom zámku?" - "V zámku straší!", odpověděl a trochu se usmál, a já jsem hned poznal, že jsem narazil na správného člověka. Osudy zámku, který byl momentálně bezprozorný, znal výborně. Byl to asi nějaký místní písmák. Tak bychom se mohli dovědět něco i o kostele. "Tento kostelíček se mi zdá na město nějaký malý. Ale to je tady asi všude, ve Strašicích taky...", říkám zkusmo. Prý na zdejší poměry to stačí, protože v něm nikdy není víc než čtyřicet lidí. Tady byl totiž odedávna nevěrecký kraj, průmyslový a hornický, byly tu doly na černé uhlí, a po první válce naprosto většina lidí tu od církve odpadla. Třeba

ve Skořicích učitel vypsál z církve všechny obyvatele, ani se jich neptal... "O Skořicích píše Durych", povídám si spíš pro sebe, "tam bychom si chtěli zajít, a kdyby to šlo, až na Padrt". - "To nepůjde, je to už ve vojenském prostoru. Snad... kdybyste jim řekli, až ba vás zastavili, že hledáte Žofku." - "A to by jim stačilo? Kdo to vlastně je, Žofka?" - "To je pomyslná osoba, která jim spravuje ty pásáky. Já, když jedu přes prostor do Obecnice, vždycky jim řeknu, že hledám Žofku a oni mě pustí", zas se usmál chlápek. "Ale vy jste cizí, to by možná nestálo za to". Potom jsme se dostali ke kardinálu Kašparovi a k Vojtěchu Nejedlému, který tu byl před 150 lety farářem. Dokonce až ke Zdenkovi: "Satan je nejedlý, Nejedlý je Satan!" Měl jsem pořád silnější dojem, že ten chlápek je kněz. "Znal jste svého předchůdce?", povídá najednou při řeči. Trochu jsem se zastyděl: znát jsem ho nemohl, nejen proto, že jsem tu byl vždycky ve službě, ale vůbec jsem tehdy neměl potřebu stýkat se s knězi.

"V Mirošově jsme znali jenom hospodu..."

Už jsme spolu mluvili asi hodinu a děti si už dávno hrály s drobným šterkem na stavbě. I na knězovi bylo vidět, že už by se s námi rád rozloučil. Před farou vykupovali králíky od drobných chovatelů a kněz si tam chtěl jít trochu popovídat s lidmi. Nemohl jsem si ale ještě odpustit zeptat se na Krédo. To tiž proč se teď říká v kostele při mši nějaké jiné, když to staré bylo mnohem lepší. Kněz mě poučil, že nové Krédo je vlastně původní a pochází z prvokřesťanských dob. "A co vám na tom novém Krédu vadí?" Říkám, že skoro všechno, ale nejvíc že mi tam chybí "svatých obcování, hříchů odpuštění, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný, amen." - "Ne, vám tam chybí obcování svatých", zas se neznatelně usmál, "to mi by snad ani tolik nechybělo. Ale víc mne mrzí, že tam už není ta věta "vstoupil do pekel". Podle mého názoru je ta věta nesmírně důležitá jak pro uvědomění si naší vlastní situace, právě teď a tady, tak i pro naši spásu... Podívejte se, rozžhavená

ocel se musí hodit do studené vody, aby byla tvrdá a odolná, a podobně se zakalí láska v pekle." No, s tím se dá souhlasit. Vstoupit na nebesa, aniž by se prošlo peklem, to by asi fakt nebylo ono. Na rozloučenou nám kněz podal ruku a řekl: "Držte se tam! Je těžká doba a musíme být silní a stateční." My jsme šli konečně do hospody a po cestě devítiletá Kateřina /které se líbí skoro všichni páni/ usoudila, že ten kněz má pěkný obličej.

Večer bylo zase pěkně, hvězdičky svítily jak nejlépe umí, Lyra a Labuť byly přímo nad hlavou. Chystali jsme se ještě jít ven, až děcka usnou. Chtěl jsem Evě ukázat souhvězdí, která jsem si ještě pamatoval. Na vrcholu svých vědomostí o hvězdách jsem byl ovšem před dvaadvaceti lety právě ve Strašicích. Byl jsem netypický oficír. V obecní knihovně jsem si jednou půjčil nějakou starou knížku o hvězdách a brzo jsem se podle ní naučil poznávat všechna souhvězdí na severní obloze. Neměl jsem tehdy kočku, které bych je mohl ukazovat, a tak jsem je ukazoval aspoň voják-

kům, když jsme byli na lupově na ostrých střelbách.

Než jsme vyšli, průvodce si nás nějak vyčíhal a že půjde s námi. Co se dalo dělat? Chodili jsme po vsi a kolem lesa po hranicích vojenského prostoru. Bylo sice krásně, ale klid zrovna nebyl. vrcholilo veliké cvičení a po silnicích jezdily hore dole auta s kamony i bez nich, transportéry a celé kolony se špinavými a otrávenými záložáky. Mluvili jsme o všem možném, pochopitelně i o cvičení. A ve mně vzrůstal dojem, že průvodce je fízl. Neustále provokoval otázkami, co na to říkáme, kam jedou, proč tam jedou a co to má všechno znamenat. Postupně to začalo být vyčerpávající. Mluvit s fízlem, to je podobné jako v boxu, stačí okamžik oslabeného soustředění a může z toho být k.o. Pokoušel jsem se zavádět řeč na něco neškodného a tak jsme se dostali taky přes mirošovský zámek až k mirošovskému faráři. - "To je fakt, je to vzdělaný a decentní pán... Ale dobrý příklad věřícím zrovna nedává." ???

"No - nezachovává celibát. Žije na faře s mladou holčkou, učitelkou na lidové škole umění, tak jako by byli manželé. Mluví se o tom na celém okrese. Holka je do něho zblázněná, ale jestli to nechápe nebo co, jak si tím škodí...? Je to šikovná holka, ale prosím vás, kdo si ji pak může vzít, když každý ví, že dělala konkubinu? V tomhle já jsem zásadový! Když si představím v takovém hampejzu svoji holku..."

Na čtvrtý den jsme měli naplánovanou vlastní pouť ke svaté Dobrotivé...Svatá Dobrotivá, to bylo něco jako Kvaň, Ohrazenice nebo Podluhy. Tehdy před dvaadvaceti lety, jsem tam byl jen jedenkrát. Šel jsem z vojenského prostoru. Nenápadně začínala vesnice, se stády husí, které chtěly uletět, protože byl časný podzim. Najednou se objevil neúměrně velký kostel, obklopený klášterem. Kostel byl zavřený a nepřátelský. A teď: Svatá Dobrotivá. Vesnice nepořádně rozházená, špinavé obchůdky, až člověk čekal, že zezadu se přišourá nějaký židák v kaftanu. Husy ještě

pořád, zato novostavba národního výboru.
A na vyvýšenině opět kostel. Jdeme k němu
celkem bez naděje, vypadal velmi zpustle.
Ale co to?, dveře otevřené. Žeby je už ani
nezavírali? Skoro vybitá okna by tomu nas-
vědčovala. Vstoupili jsme dovnitř: leccos
svědčilo pro to, že už si tam dělá každý co
chce, avšak suché listí, zbytky ohnišť a lej-
na na zemi tam ještě nebyly. V šeru jsme ro-
zeznali u jednoho okna jakési postavy. Byli
dva, oba v modrákách. Jeden vysoký, podvyži-
vený, s horečnatým výrazem ve tváři, druhý
podsaditý s narezlým plnovousem. Vychrtlý
chlápek, který připomínal vesnického blázna,
kterému chyběl už jenom nátrubek, nás zval
dál, jenom ať si kostel prohlédneme, a že
nám za chvíli ukáže, jaká je v něm největší
vzácnost. Prohlíželi jsme a byl to smutný
pohled: lavice plesnivé a zaprášené, obrazy
většinou opřené o vlhké zdi. Chlápci se snaži-
li postavit primitivní lešení, aby mohli vy-
měnit okno. Na rozvrzaném stole stála poklad-
nička na milodary. Naházeli jsme do ní všechny

desetníky - bylo jich asi osm - protože mnich na pokladničce se po každém vhození mince klaněl. Kdybychom chtěli, mohli jsme si však mince vzít zpátky a házet znovu, protože pokladnička byla na boku rozbitá. Vychrtlý chlápek, když viděl, že s prohlídkou pomalu končíme, přišel, že nás zavede do kaple svaté Dobrotivé. Byla to pustá místnost, ve které nebylo nic než nějaká skříňka na stole. Chlápek si před ní klekl a několik minut se modlil. Potom vstal a povídá: "To to je skříňka s ostatky svaté Dobrotivé, které zdejšímu klášteru věnoval v roce 1263..." já už nevím kdo. To mě dost překvapilo. Myslel jsem si ve svojí nevědomosti, že Svatá Dobrotivá je jeden z titulů Panny Marie. Člověk se pořád učí něco nového... "A kdo to byla ta svatá Dobrotivá?", ptám se. - "To byla jedna z panen, která zahynula mučednickou smrtí se svatou Voršilou a 11 tisíci pannami v Kolíně nad Rýnem!" To mě úplně neuspokojilo: "Ale z čeho je odvozené to jméno a čím vynikala?" - "Byla prostě křestankou. Byla to krásná, urozená a

počestná dívka z anglické země a když nechtěla být Hunům po vůli, tak ji zavraždili."

Tím mi sice její jméno nevysvětlil - dobrotivá by mohla spíš být, kdyby byla Hunům po vůli - ale dál jsem se už ptát nechtěl. Ale co ty jsi zač?, ptal jsem se v duchu. A nahlas říkám: "Vy se tu hodně angažujete na opravě kostela..." - "Jsem zde duchovním správcem a dělám, co mohu. Ale je to velmi těžké." - "Není peněz..." - "Nedostatek peněz není to nejhorší! Není, kdo by pomohl... Zde chodí do kostela jen osm věřících, je tu nevěrecký kraj. Potřebovali bychom pomoci..." Zdálo se mi, že se na mne vyčítavě podíval a odešel k lešení. Zastyděl jsem se, dodnes nevím přesně proč, ale nejspíš komplexně za celý svůj život, když jsem viděl tu beznadějnou práci těch dvou lidí, možná že zrovna potřebovali třetího, aby to okno mohli vůbec zdvihnout, já nevím. Vytáhl jsem z kapsy desetikorunu, vhodil jsem ji do pokladničky - ne že bych neviděl necítil trapnost toho počínání - a odešli jsme z kostela jako by nás někdo hnál.

7 Venku bylo zatím v celé své slávě babí.
léto: lesy s červenými jeřáby na okrajích,
nezralé švestky, louky a rybníky. Nějaký, zdá-
lo se, rezignovaný klid. Potřebovali jsme se
zeptat na cestu zpátky a pod lesem zrovna ně-
jaká rodina shrabovala seno. Byl to muž v
nejlepších letech, osmahlá stařenka a krásná
dívka v bílé halence a modré sukni. Ach, ta
práce na senech! Vždycky mi připadalo, že je
to nejspíš nějaká milost, jestliže někdo může
sušit seno... Muž byl červenolící, zdravý jak
řepa, měl modré oči a neobvykle otevřený po-
hled. Když jsem se s ním dal do řeči, ukázalo
se, že je to věřící křesťan. Kromě toho umí
hrát na trubku /na vojně byl u hudby/, je
cestářem, přitom hospodaří a má dokonce jed-
noho koně. Dělal mi to dobře, že mluvím s
takovým člověkem a jaksi to zvětšovalo moje
sebevědomí. Jako bych v té chvíli, když jsem
s ním obcoval, měl taky chalupu, hospodářství
a koně, alespoň jako možnost, a byl tím pádem
na světě nějak víc zakotvený. Říkal nám, že
v neděli zpívali ve Strašicích mešní písně

ke svatému Vavřinci:

Chlouba křesťanského Říma,
svatý jáhen Vavřinec,
života dny sečteny má,
svatá díla koná přec!..

ale k výměně okna ve Svaté Dobrotivé byl skeptický a počítal, že tak do týdne ho zas rozbijou. To okno má taky života dny sečteny. Ještě lepší je ale druhá sloka: "Valerián zlobou dýše, káže jímát křesťany..."

Odpoledne začalo vzdor předpovědi Československému rozhlasu pršet. Museli jsme zůstat v hotelu B, ve kterém ani netekla teplá voda, ani nebylo zvykem uklízet, ale to jsou detaily, potíže růstu. Vedle nás bydlely dvě mladé děvčice, maturantky z Tábora. Přes jedno pak bydlela starší kurtizána, která tam přijímala návštěvy. Na těch děvčicích nic nebylo, kromě mládí a neopotřebovanosti. Byly ale slušné a dokonce zdravily. Zaslechli jsme, jak je průvodce přemlouvá, že by je zavezl autem do Rokycan. Těžko říct, co si od toho tento růžový kavalír sliboval, ale

děvčice ho odmítly. Za hodinu však odjížděly obě někam s jedním z místních číšníků, obrovitým halamou, bývalým esenbákem a toho času pasákem prostitutky od vedle.

Konečně přišel pátek, který byl posledním dnem našeho pobytu ve Strašicích. Nebyli jsme ještě v Mýtě, což jsme museli aspoň poslední den napravit. Celých dvaadvacet roků jsem měl Mýto - Čecháčci říkají Mejto - v mysli jako vzor klidného městečka, kterým čas prochází, aniž by měl zájem něco měnit. Když jsem četl u Richarda Weinera "kvetoucí maďál; lavička; úplněk; který si ještě netroufá; deset rázů s věže děkanského chrámu...", představil jsem si hned náměstíčko s kostelem uprostřed a s odstavenými žebřináky v Mýtě a od těch dob, když někde slyším "maďál", "úplněk" nebo "děkanský chrám", nepředstavím si nic jiného než právě Mýto. Tenkrát na vánoce, když mrzlo bez sněhu, přišli jsme do Mýta s doktorem Trojanem, který je dnes profesorem a děkanem lékařské fakulty Univerzity Karlovy a neodpověděl mi na dopis, ale

tehdy byl bažant. Koupil mi tenkrát perníkového Mikuláše a já mu zas balíček rožinek za 4 Kčs, ale napřed si šel prohlédnout interiér kostela. Já jsem se tomu tehdy asi divil, ale doktor Trojan mě poučil, že v každém cizím městě si nejprve prohlíží kostel. No a já - protože nic nemáme, co bychom nepřijali - to teď dělám po něm. Jenom nevím, jestli to taky pořád ještě dělá soudruh děkan.

Tentokrát se ale Mejto neukázalo v moc dobrém světle. Déšť byl na spadnutí a město bylo plné záložáků, kteří se tu zastavili na přesunu pod záminkou poruchy vozidel. Většinou byli z dlouhotrvajícího cvičení už tak otrávení, až byli agresivní. Ke kostelu bychom se pomalu ani nedostali, protože kolem něho zrovna záložáci prováděli jakési kejkle na dětských kolech a celkem neúspěšně se snažili navázat kontakt s místními děvčaty. Byli to záložáci už dost sešlí. I děkanský chrám nesl znaky povážlivé sešlosti. Nemohli jsme jaksi zjistit, kudy se do něj chodí. Všechny dveře byly zavřené, na některých

byly navíc pavučiny. Ale fara tu někde musí být, říkám si. Už jsem se těšil, jak si zas popovídám s farářem a co se dovím. Fara byla hned u kostela, "ale byly chyby", jak píše Karel Jaromír Erben. Byla sešlá tak důkladně, že vypadala jako měsíc před demolicí. Okna byla zatlučena prkny... V jednom z nich jsme pak objevili neumělý nápis: MŠE SV. V NEDĚLI V 18 HOD. - DUCHOVNÍ SPRÁVA VE STRAŠICÍCH. - INFORMACE O SVÁTOSTECH KDYKOLIV. Jeli jsme tedy posledním autobusem do Strašic, ostatně začalo pršet.

Poslední den pouti byl přesto nejlepší. Bylo to vlastně večer. Vrátil se můj známý z vojny - jediný, kterého jsem ještě pamatoval a který pamatoval mne. Byl to bývalý provianták nadporučík R., teď už ovšem civilista. Byl propuštěný z armády, protože chtěl v těch studených a pomurých zářijových dnech osmašedesátého roku ubytovat příslušníky slavné sovětské armády ve slepičárně. Zpočátku se protloukal v civilu dost těžce, ale teď se má dobře. Je u dráhy hradlařem, koupil si mo-

torovou pilu a jako melouch dělá lidem dřevo. Tož, že bychom byli bývali přátelé, bylo by absurdní tvrdit. Nadporučík R. byl asi o dvanáct let starší a když jsem jako devatenáctiletý důstojnický bažant přišel k útvaru, měl už přes třicet. Byl kamarád s velitelem pluku a vůbec velký suverén, zatímco já jsem o životě u útvaru a o skutečném životě věděl neuvěřitelně málo a ještě k tomu mě diskvalifikovalo moje podřízené postavení. I jinak jsem vedl, jak už jsem říkal, život pro důstojníka netypický. Doktor Gustafík, jeden z nástupců Standy Trojana, mi jednou v té souvislosti povídal: "Poslechni, ty nežiješ - ty živoříš!" Vyprávěly se o mně dokonce u útvaru legendy. Například, jak jsem si z nedostatku jiného zaměstnání, jelikož jsem nechodil do hospod, nechal na svobodármu přinést bedny z nedotknutelných zásob a po večerech jsem je natíral barvou khaki.

Ale co bylo, bylo. Teď jsem seděl v zahradce u bývalého nadporučíka R., který právě říkal: "Představuji vám svého přítele z voj-

"ny..." Měl totiž toho večera mimo mne ještě návštěvu. Byli to mladí manželé, známí od dcery, kterým slíbil na svojem domácím grilu udělat čevabčiči, doplněné fantastickými okurky a domácí pálenkou. Když jsem se na něho díval, jak bravurně přehazuje rukou na grilu rozpálené kuličky, tak mi napadlo: napřed člověk nic neumí, postupně se leccos naučí, a nakonec, když to umí dokonale, tak musí umřít... Mluvili jsme všichni čtyři, ale nebylo to ono. Přes mrazení v zádech, které cítím vždycky při obcování svatých, měl jsem zároveň pocit zvláštního napětí. Ne, správně jsme měli být spolu sami! Když odhlédneme od toho ostatního - je mnoho věcí, které prostě nejsou k pochopení pro toho, kdo neví, co je vytěrák na hlaveň. Ale i tak to bylo krásné, to vidění stejné doby, lidí a věcí dvojitým zrakem a dvojitou pamětí...

Přišla půlnoc a čas se rozejít. Přitom jsme se dostali k tomu, jestli se ještě někdy, někde uvidíme. I když bychom oba chtěli, jsme už tak staří, že chápeme, že je to možná, ba

nejspíš naposled. Povídám tedy, že určitě na věčnosti, kde budou spolu obcovat ti, kteří se měli rádi na zemi... "Ano, já taky věřím, že se spolu někde setkají naše atomy a molekuly, třeba ve vzduchu, v pampelišce nebo v trávě... Ale tak jak to říkáš, to ti věřit nemůžu." Nadporučík R. je kovaný ateista a přesvědčovat ho nemá žádného smyslu.

"Podívej, ale něco ti povím. Je to zajímavý", pokračoval po nějaké odmlce. "S vnučkem si velice dobře rozumíme, to už jsem ti říkal. S dědečkem se vyřádí mnohem víc než s vlastním tátou... Blneme spolu, chodíme běhat, plavat do rybníka, chodí se mnou do lesa dělat dříví, bývá tady celé prázdniny. A jednou, bylo to vloni, za mnou přišel - člověk by neřekl, o čem takový kluk přemejšlí - a říká mi: Dědečku, viď, až umřeme, tak budeme zase spolu!..."

Vracel jsem se úplně potmě. Nesvítilo ani výbojkové osvětlení, ani hvězdy. Aby mi to nebylo tak líto, říkal jsem si, jak už to mám ve zvyku, že za pár roků přijedu zas.

Doma jsem si přečetl v Kouzelné Lampě: "Skořice! Skořice se jmenuje toto magické místo! Co tam jest? Jaké tajemství a jaká krása? Proč jsem se ostýchal tam vejíti? Jak divně by se byl asi změnil můj život, kdybych tam byl býval vešel, vstoupil do hospody a čekal, co se stane! Uvažme! Snad by se bylo něco stalo, co by se mne snalo množství viny jako absolutorium. Snad bych se byl stal zahradníkem nebo uhliřem; snad lesním zlodějem, starostou v obci, dobrodruhem, rebelem, vládařem tajné společnosti, čarodějem, boháčem, knězem..."

léto 88

enato

Mrava

~~enato~~

Pavel Švanda

**ZÁZRAKY
V MALÉM RÁJI**

enato VII

1.

Dokud mluvil o praktickém trmácení ze dne na den, bylo dobře. Ale jakmile se zmínil o čemkoliv, co přesahovalo zhoubné úspěchy všednosti, pracovní svízele a zdravotní stav, zakoušel trapný dojem samomluvy. Loskotová koukala jako krátkozraká pipka a trpělivě nechápala. Zato slovíčkem nerušila. Čekala až Charvát, unavený sám sebou a svými názory a strachy, zatouží po jednoduchém ženském soucitu.

"To víš, že se chovali slušně. Oni si už dneska hrají podle pravidel. Ale podle svých pravidel, do kterých nemáš co mluvit. Zničeho nic si tě vytáhnou za límec a řeknou, že jenom na chvílku a že prý o nic nejde a přitom jde o všecko. Protože dneska všechno důležité se děje jenom jako mimochodem a to platí. Posloucháš mě?"

Rozhodně naslouchala trpělivěji, než jeho vlastní žena. Ale Anně ani muk.

Právě proto, že o ni jde.

"Tedy jaký důkaz? Jaký důkaz, že má dcera není pod vlivem matky? Kdybych si ještě myslel, že něco je černé a jiné je bílé, řekl bych si, že jejich nápad je sytější černý. Jenže jsem dospělý. Ničemu nevěřím. Zato vím, co mně vyhovuje a co mě hubí. Jaký důkaz o tom, že mé dítě nemyslí na to, nač jsem sám dávno zapomněl? Oni dovedou spolupracovat s každou pravdou tak, aby jim na konci vyšlo, co potřebují na začátku a já jim to nezazlívám, protože kdopak to dělá jinak? Ale co když mě kvůli té své pravdě doopravdy připraví o místo?"

Loskotová pomalu přivřela víčka.

"Řekneš, že se tě to netýká, ale až budu někde jezdit řekněme s tramvají, kde vezmu prostředky na dvě domácnosti?"

Dobře si všimla, že neřekl dvě ženy ani dvě rodiny. Stojím tě peníze? Napjala krk, pohnula jazykem: "Jak už je stará? Vždycky to zapomenu."

"Jiřina?" řekl pomalu Charvát.

"Ale já to po ní přece nechci", vysmála

se mu nečekaně. Hladila si vlasy. "Ale pro ně by to byl důkaz, to uznáš. Ostatně chápeš", intonovala, "že tvá dcera taky pohlavně dospívá. Jako každý jiný!"

Charvát popošel po koberci, hledal si kalhoty, smutně připínal hodinky na zápěstí. "Příroda...", podotkl plaše.

"Nechod k oknu! Napřed se zapni, ty přírodo, prosím tě!"

Tohle dobře nedopadne. Nepředstírala si soucit s Charvátovými, kteří zjevně došli na okraj maléru. I kdyby s nimi po léta soucítila, ale proč by to dělala, teď by se snažila zapomenout, že o nich ví. Čím se živí? Co jim chybí? Cizota a neštěstí patří dohromady.

Mlčenlivě a roztržitě se upínala k jistotě: kdo si troufne něco jiného než ostatní, pocítí si své. Je to ubožačka bolestná. Ale nikdy jí nic nechybělo, a proto se opovážila.

Po léta Malaníková povykovala s téměř upřímným úsměvem: "Jak se máte, měla byste, paní, na sluníčko, dneska je pěkně,

copak vám pomůže vysedávat v okně!" Však jí Charvátova potichu přikyvovala, ale stejně si vždycky koukala skrz sklo po svém.

Sála kouř drobnými pohyby, aby nemusela moc myslet. Není to pěkné, však ten chlap taky nic pěkného slyšet nechce. Přitom mně stejně neuvěří. Je takový sytý a na všecko zvyklý.

"Musím nakoupit. Večer abych měla na-vařeno. Manžel nemůže do závodky, když je pořád venku. Jezdí, víte."

"A co jejich soužití?" chtěl mužský v civilu. Slovo, které páchne rovnou protokolem. "Mají dcerku. Jistě vám taky záleží na zdravém vývoji naší mladé generace."

"Ta je zdravá až moc." S neurčitou nevolností si připomněla sedmnáctiletou nohatku s kaštanovými vlasy. Jakkak se vede mamince, Jiřinko? Vtírala se útlému děcku na schodišti i v samoobsluze. Už ve dvanáctileté nemohla přehlédnout malou ženskou, která co nechce, nepoví.

"Tady okolo je těch vlasatých. Hloupá holka si nechá líbit prakticky všecko.

Do rytmiky ji posílali. Já v jejich letech..."

"To děvče má poměr?"

"Nestarám se", odmítla Malaníková s nečekanou nedůsledností. "Víte, jak to chodí. Až jim přijde s děckem, nebude pozdě?", utvrzovala se v hořkosti, která jí svírala žaludek. Předklonila se na židli, jako by jí Brichtl položil dlaně mezi lopatky, jenže ten šofér tu nebyl, vzpřímila se, pohybem ramen si upravila podprsenku pod svetříkem; usmála se nešťastně, spíš pro sebe, než pro toho chlapa. "Všecky se dneska vyznají. Copak já vím, jestli někoho má?" žalovala.

Ani na něm nepoznáš, jestli je zklamaný, nebo jestli je rád. Taky takový knedla mužský!

"Jistě nechcete nic zatajovat, paní Malaníková."

"Tohleto je klidný barák!" odmítla to, co jí připadalo jako nemístná důvěrnost. Myslí si, že si může všecko dovolovat?

"Jak dlouho tady bydlíte?"

Až moc dlouho, ale kam bychom šli?

V prvním roce ji budily tramvaje, zatáčející kolem nároží a také obtížně přivykala nedělnímu vyzvánění z kostelních věží na opačném konci náměstí. Pak porodila Petříka. Dva roky nevěděla kam dřív skočit a posléze, když za hluboké a jasné letní noci otevřela oči dokořán a do bezmoci, rozhlédla se a zjistila, že svět kolem ní skoro oněměl. Jestli ovšem sama mezitím neohluchla. Únavou se probouzela opět a opět, už ne kvůli skřípění kovu v zatáčce, nýbrž kvůli šumícímu tichu. Nespokojený sedmispáč Jindra lehával vedle ní jak ve vlastním hrobě. Malaníkové bylo sotva třicet let. Vlasy si barvila skoro do černa. A bála se čím dál tím víc. Čeho?

"Pět roků jsme sami. Manželovi rodiče umřeli hnedka po sobě", objasnila.

"Prosím, to jste už poznala lidi kolem sebe. Copak můžete říct o panu Charvátovi?"

Zdravil ji se suchým trpkým úsměvem. V zimě dokonce smekal klobouk.

"Tady si nikdo nikoho moc nevšímá."

"Lidi by se neměli izolovat."

Znovu se v ní zvedla hněvivá nedůvěra. Copak zrovna tobě provedli, ty smrade? Charvátová ti sebrala stovku z kapsy?

"Já musím jít nakupovat. Chlapec... Člověk si hnedka nevzpomene, co by tak věděl..."

"Však já ještě třeba přijdu. Takže o tom s nikým nemluvte." Vstal, díval se svrchu.

"Až zas manžel nebude doma", dovolil si mdle, bez potěšení, pravděpodobně proto, aby prokázal trochu lidského porozumění.

"To víte, že na vás budu čekat", odsekla s úlevou; takové řeči aspoň rozuměla. Skoro všichni mužští se k ní měli. Jen Brichtl pořád nic.

Zavřela za ním dveře, přitiskla si dlaně k planoucím tvářím, pohlédla na své sešlapané sandály. A kde je zas ten kluk!

Bednařík si hrál s hrstí zeminy, protřepával písek a prach. Pobočník Pytlík

dřepěl poblíž, štitivě hleděl do země. Machálková se uvelebila na lavičce s rozštípnutým opěradlem.

Za zídou obklopující park nemocnice bylo slyšet hlas staré ženy: "Pořád jim bylo málo a všeckého jim nebylo dost." Za kostelem jednotejně hučel proud vozidel.

Malaník také seděl ve špinavé trávě, šilhal do zašedlé půdy a dával pozor na své ruce. Opodál ležel zdravý prut, pevný kord nebo mečík; bažil po něm a stáčilo natáhnout paži, aby si švihl. Co když se na něj podívají jako na malého, co si ještě hraje?

"Jdeme?" optal se drobný Pytlík.

Bednařík protřásal v dlaních prašivé nic.

"Půjdeme?"

"Neser."

Stejně půjdeme. Co bychom dělali?

S pečlivě hranou leností přitáhl si Malaník prut k boku. Teď si ještě švihnout. Snažil se nemyslet na to, že musí domů. Až se setmí, smí opustit smečku,

aniž by pozbyl tvář. A doma? Uvidí se, jak bude doma. Někdy tak a jindy jinak.

"Bedno, fakt jdem", nabízel Křeček.

Už si umyl prsty v prašivíně? Natáhl nohy, opřel hlavu o cihly zídky, přivřel víčka. Pán sedí na svém trůnícím křesle a nechce být rušen. Nad střechami strměly zdánlivě zbytečné tovární komíny.

"Pěťo, co říkal tvůj fotr?" Machálková stála nad Malaníkem a škodolibě dychtila. "Náš říkal, že ta bába z vašeho baráku bude mít ještě průser."

Zvedla si prut, švihla si, obtáčela zvadlou kůru v prstech. "Ještě leze po svých? Nebo už zas lazaří?"

"Hovno," určil Péťa jediné slovo, o němž věděl, že asi nikdy nic nepokazí.

"Peťulko, tys nic neslyšel? Máš ušiska?"

Díval se, jak holka s vyšamponovanými myšími vlasy po ramena odlomila špičku prutu. Snažil se: "Dej si pohov."

Nudou a beznadějí přímo kvičela: "Bedno, tak co je?" Odpověděly jí nepřístupné mužské kukuče: kačeno, drž zobák...

"Dneska by měl jít Malaník, co?" nedala se. Tříkrát zalomila rukama, upustila zbytky zmařené pružnosti do prachu.

"Naval", otevřel oči Bednařík. Pytlík vytáhl cigarety. Náčelník sál dým úzkými rty.

Vše bylo jednoduché, pokud dělal to, co všichni ostatní. Stačilo zakřičet a utéct. Pro dobrou vůli se jednou nabídl jako špion. Bylo třeba, aby jakžtakž slušně vyhlížející ušňupanec setřepal prach ze zadnice, aby se lhostejně vlou dal do temných vrat, což bylo dvakrát, ne výslovně, nýbrž povahou věci samé zakázáno. Ve škole, jak všichni věděli, nezakazovali, avšak nepřáli si, aby tam žáci vcházeli. Dvojsmyslné přikázání jednoznačného obsahu. Mimo to měl špiónek vyhledat kostelníka. Nevydával se v nebezpečí, stačilo aby probloumal temnou loď s okázalou lhostejností, aby oznámil, že výprava se konat nemůže, neboť vzduch není čistý. Nebylo nic příjemného pocítit ustaraně zlobný pohled stařečka trápeného dvojsmyslnými důsled-

ky jasného příkazu: nechte maličké přijít ke mně...

Vůdce vysílal raději mazaného Pytlíka nebo Machálkovou. Pak ostatní a s nimi Malaník vklouzli pod křížovou klenbu. A pak, jestli v lavicích neseseděl někdo schopný akce, mladší mužský v kožené bundě, tatík s pravičkou jak malou lopatou, což bylo málokdy, sólista Křeček, Taloš, Džonek, Pajda máchl rukou bez nároku na opravdovou trefu, jen pro radost a ostatní zaječeli indiánsky nebo posprostu a prchali a za kostel a do křoví u zdi s příjemným dojmem, že se přece jen něco stalo.

Jednou se dokonce stalo až moc. Z ničeho se vynořil za sloupem tlustý bělovlasý muž v černé suknici. Lapil Křečka a vlekl jej do tmy, zatímco ostatní padali v hrůze ze vrat do slunce.

Pak se ptali: "Nakopal ti? Co ti udělal, blbče? Nekecej, že nic!"

Za dva dny soudruh ředitel obcházel ze třídy do třídy. Drobný bělovlasý pán v šedém obleku ječel jako krocan. Že

něco takového se nesmí opakovat. Téměř všichni, kromě beznadějných pitomců Do-
biáše a Plichotové, si také všimli, že
nebylo výslovně řečeno, co se nesmí
opakovat. Křečkovi se nic nestalo za to,
že vřeštěl pod vysokánskou klenbou; vše-
obecné rozpaky se už nikdy a za žádnou
cenu nesmí opakovat, chtěl vstítít do
dětských palic nejvyšší školní pán.

Opakovalo se to asi tak jednou za tý-
den. Péta z toho měl dojem až nechutně
jednoduché zábavy. Zajímavější mu připa-
daly výpravy za zeď do nemocničního par-
ku, kde za šera mezi hospodářskými budo-
vami a řadami popelnic bylo možno koukat
na mladé i staré pacientky s mladými i
starými pacienty a když už nic, povalilo
se aspoň pár nádob na hnus a popel. Jen-
že tam létaly zcela bezohledně vzduchem
láhve od piva. Pytlíkovi rozbil jednou
jeden v bílém plášti fackou ret. To bylo
něco jiného. Kdežto kostelník sotva uměl
pořádně pohlavkovat a farář snad vůbec
nebil, jen vzdychal, vyptával se a vzdy-
chal, jestli Křeček nelhal.

"Tu máš!" Machálková podala Pětovi do dlaně pěkný kousek zarudlého kamene.

S očima upřenýma na neveselé nálepky masových konzerv ustupovala úzkou uličkou. Rukama se držela nákupního vozičku. Avšak věděla, že jí nic nepomůže, jakmile se jen některé paničce opravdu zachce.

Protože otázky mají na krajíčku a odpověď aby jim sehnala vem kde vem. Otec připomínal: "Zdvořilá musíš být kvůli sobě, ale taky kvůli lidem. Nežijeme na pusté planetě. Oni ti všechno oplatí!" A to je možná chyba, neboť v měsíční pustotě bělosti a chladu nebyla bych tak napospas. Dneska se žádná naštěstí neusmívá. Teď se ničeho nebála tolik jako ničemně vlídné zvědavosti.

Prosmýkla se ke světlým lahvím octa. Viděla také těžká tmavozelená vína; o těch už věděla, jak trpce chutnají v trávě u řeky, dokud je teplo a soumrak chrání před pohledy.

Zbytečně zvedala oči k výkladní skří-

ni, ano stojí tam, obdivuje se prý sušené zelenině. Sestupoval po schodišti, když vyšla z bytu, pocítila jeho pohled na lýtkách a mezi lopatkami. Po chodníku ji sledoval, ale do samoobsluhy si netroufal. Teď čeká a kouří další zbytečnou cigaretu.

Do třicítky mu mnoho chybět nebude. Zdálky podobný všem mužským, kteří si na sebe dokáží vydělat, ale zblízka nepoznáš, co by asi tak mohl dělat pět dní v týdnu. Přece necourá jen tak po městě. Třeba neví, co se povídá o mamince. A nebo si myslí na něco se mnou?

Všechny ty sebejisté, nakynutě svobodné i pravdymilovně provdané, ví, co a jak, jsou chtivě spokojené, zlostně si prohlížejí jedna druhou. Na mě si dovoluují: po tom ti nic není, Jiřino!

Když jsem taková husa! Poprvé a naposled! Ale víno jí chutnalo, tak se nedivila, že si vzali ještě litr do tašky.

"Kdybych měl auto, ani bych se nenapil, věříš?", uvažoval mládenec, nějaký

Březina z projekce. Smála se příliš hlasitě. Než dojeli tramvají na konečnou, prozradil, že si vůz koupí, snad ojetý. Budiž; natáhla se vedle něj do trávy pod lískové keře.

"Víš, všechny ostatní, Jiřko, mají moc řečí." Sotva se vrátil z vojny. Opíral se o špičaté lokty, upíjel z láhve bez potíží.

Doufala, že postačí, když neřekne vůbec nic. Pak o mně řekne, že jsem stejná, jako všechny ostatní, ačkoliv se ví, že se od malička starám o domácnost prakticky sama. Už dlouho nejasně toužila, aby se o ní říkalo, že je jako jiná děvčata, aby se to povídalo hodně nahlas. Přesto suchými rty odmítla: "Ne tak moc!"

"Takhle ty? Druhý by ti dal po zobáku, to si pamatuj!"

Než došla domů, slzy oschly. S jistou lítostí pak vybírala zlomky trávy ze svetrů.

Když ji kluk násilím a plnou vahou tiskl k zemi, odvrátila hlavu, zmrtvěla

a nechala všechno být; po chvíli cítila pouze tíži svých vlastních údů.

"To je moc", namítla tiše, když ji pustil ze zbytečného objetí, sama překvapena cizotou ve svém hlase. Smutně zkřivil rty nad čerstvou cigaretou.

"Fakt, za něco takového se taky dává přes hubu!"

Není vyhnutí. Nemůžeš donekonečna nakupovat s očima rozevřenýma doprázdna. Až tě osloví ten tlustší a starší, samozřejmě se optá, jak se dnes vede mamince. Zkusí ti podat ruku. Zamířila k pokladně, na krajíčku odpověď: co po mně chcete?

Pozorně vyhýbal chodcům. Když byl ještě slevačem a denně zažíval nevlídný všední hlad a jednotvárnou žízeň ze spěchu, všiml si a zapamatoval, že na chodníku, jako mnohde jinde je ve všedním dni člověk člověku pouhou překážkou. Od dvou let pak vídal na ulici především oči, chladné, výsměšné, polekané, ostýchavé lidské oči, neutkvívající na jeho obličeji, nýbrž na kolárku. A slyšel: "Škoda

fešáka!" a musel se zasmát, protože pokud věděl, žádná žena nic takového o něm neřekla, dokud ještě v modré plátěné bundičce ubíhal ze slévárny do podnájmu a zpět do fabriky.

Věděl, že Steiner by po něm důtklivě žádal přesnější počet z dosti nejasného úmyslu. Proto se mu nesvěřil, jak byl do jisté míry představenému povinnen. Jenže Steiner, muž starší generace, se domnívá, že lidem je třeba hlavně zdravého rozumu a trpělivosti. Kdežto já mám pocit, že se jim už taky stýská po holých jasných slovech.

Po tři dny jej soužilo v duši ticho, jež obestřelo nedělní událost, ticho, jež nedokázal zatím proměnit v živoucí usebrání.

Ach, Pane, já nepátrám po pravdě, co je mně po ní a k čemu by mně také byla Tvá velká pravda? Jak bych s ní zacházel já, který bych bez tvé pomoci nevyšel v dobrém ani sám se sebou, ani s lidmi? Ale myslím, jestli se přihodilo opravdu to, co se snad stalo, pak sotva jen k

okamžitému prospěchu, který pomine už ve smrti jedné ženy a možná mnohem dříve. Nýbrž událo se tu něco ke svědectví. A právě jen holý neprominutelný fakt, citlivý až bolestný lidský bod v časech zbožněné banality, může podepřít vadnoucí naděje.

Byl si téměř jist, že ho Otec Steiner sjede, jako si byl jist jeho odpuštěním. "Povídám vám, Pepíčku, znovu, že neškodí napřed myslet a teprv potom jednat!" Málem vrazil do kohosi, kdo postával těsně za zasklenými domovními dveřmi. Zrudli oba. Kaplan zamumlal omluvu.

Jak stačil, tak rychle se hnál po schodišti vzhůru, aby měl co nejdříve za sebou nejobtížnější, totiž začátek. Od vysvěcení, ne-li odjakživa, pokoušel se stále o totéž: začít s tím, co je nezbytné vykonat. Zkušenost jej poučila, že zvládne-li první krok a první slovo, situace a skutečnost se rozevře pak mnohem snázeji, než se bál a než si přál.

Dávno pochopil, že vzdálenost mezi tramvajovou zastávkou a dveřmi domova je proměnlivá. Měřil ji tíhou tísně, kterou překonával cestou krok za krokem. Snázeji se prodíral větrem, mrazem, plískanicí, když utíkal k banálnímu pohodlí. Ale v sličném letním odpoledni ulice připadala lidštějši, než domácnost naplněná lichým tichem, jež by náhodného návštěvníka poplašilo. Ovšem kdo by chodil k Charvátovým? Víte, má manželka je už léta velmi těžce nemocná...

Tentokrát mu ani chodník nebyl pevnou půdou. Už nebyl pouhým mužem chuděry, co se nemůže hýbat. A to se muselo přihodit zrovna tobě, který sis vždycky potrpěl na strízlivou chápavost. Jsi hercem v příhodě, o jaké bys ani nechtěl číst v novinách.

Javory na chodníku si žily jako kdykoliv jindy. Za zlatozelenými korunami - jak neupřímná idyla! - dokonce bylo vidět cihlové průčelí kostela. Odmítal pohled na věčně pootevřenou kamennou bránu do cizí tmy. Pestrý tok vozidel

dělil náměstí jako tok, jímž brod nevede. Tramvaj, sebevědomý štír v červenobílém dresu, se prosmýkla řečištěm hluku. Skou-
sl si rty, když se ubezpečil, co ještě vidí. Jiřina se loudala od samoobsluhy s mužským, totiž se světlým svetříkem a lehkým koženým sáčkem, na jaké si potrpí dobře placení inteligenti. Co to hučí do toho hubeného děcka? Nikdy nevštípíte dcerce dost včasné nedůvěry!

Ještě před několika dny by vyšel vstříc těm dvěma, co se proplétají mezi vozidly jako mezi přírodními útvary. Jediným pohledem by Jiřině vzal chuť hloupnout s nějakou postarší záhadou. Od neděle do středy se může změnit mnoho. Otcovská autorita sice neutrpěla, ale kde vzít odvahu riskovat seznámení? Otázky se hodí až moc dobře k tomuto kulatému, nikoliv však hloupému obličejí.

Veřejný činitel? Vyšetřovatel? Neveřejný pomocník? Novinář z ciziny, jenž neriskuje? Lhář, který mně nenamluví, že se zajímá zrovna o moje vyžle!

Couvl do dveří. Viděl skrz sklo jako

z komfortního moderního opevnění, jež nepostrádá klimatizaci. Hádal, zda se malá baví, nebo zda odporuje. Že by přisprostlejší kolega z práce? Pak žádný trpělivě milující inženýr. Spíš někdo kdo krade, nač přijde v kanceláři, v dílně i na ulici. Příliš oblečen na teplé letní odpoledne. Typ, který ženskou podvádí v myšlenkách už dříve, než ji získá, protože dobře ví, co chce a o co už nestojí.

Charvát ustupoval od dveří do šera chodby, znepokojený a unavený pán s aktovkou v pravičce.

Seděla v křesílku u okna. Tam ji po léta nacházel v beznadějně normálnosti, po které se mu dnes - kdo by to byl tušil - stýskalo. V minulosti, beztak bohaté na okamžiky k nepřežití, sedávala tváří k oknu a jas jí padal do tváře, když k němu obracela mlčenlivé oči. Také dnes mu hleděla vstříc.

Po ruce měl zas jen tu banalitu, s níž přicházel v létě v zimě /Jak se ve-

de?/ v naději na banální odpověď. /Ujde to, dobře, měla jsem bolesti./ Místo toho, čemu byl uvyklý, plaše až zdvořile vyklopil: "Dobrý den!"

"Dobrý den, Vlastíku!" odpověděla. Vzchopil se, neboť nejvíc se bál její schopnosti mlčet, snad ještě víc jejího úsměvu. Vzchopil se a sáhl po cigaretě. Což byl jeho nejčastější projev vůle k činu.

"Vidělas Jiřinu? Plká s někým na náměstí. Už je z ní ženská. Tak jak se cítíš? Co dneska?" Přece jen ji našel v křesílku.

"To co včera."

"A v noci?"

"Nevím. Vnoci jsem spala." Usmála se. Vstala. Ze zvyku se nachýlil, aby podal hůl, protivný kovový klacek s gumovým chráničem. Hůl nebyla po ruce.

Anna prošla pokojem bez opory, ne tak lehce jako kdysi, než začalo to všechno, po čem se mu nyní téměř bolestně stýskalo, šla mírným krokem stárnoucí ženy. Přesto se pohybovala bez viditelných po-

tíží, na pohovce urovnala polštář. Ují-
mala se vlády, kroky, doteky, pohledy si
tvořila domov z místnosti, která jí byla
donedávna pouhou celou.

"Ale sednu si ještě ráda. Musím poma-
ličku." Bez potíží také opřela páteř o
opěradlo.

Hádat se s ní nebudu. Není o co. Sty-
děl se, ne tak před Annou jako před
jejím štěstím, za nímž ovšem tušil potí-
že a neštěstí zdaleka převyšující
všechno zlé, co s touto ženou dosud pře-
žil.

"Ančo, neměla bys raději na pár dní...
Nechceš si zajít do nemocnice?"

Věděl, že ho slyší jinak, než si přál.
Její radost ji od něj odděluje, jako je
dlouhou dobu oddělovalo hoře z nemohou-
cnosti. Ona si myslí, že je zdravá.
Právě o tom on pochyboval nejvíc. Právě
v ní je skryto ohnisko nákazy, která nás
může všechny zachvátit, aby rozvrátila
zbytky rodinného života a poslední vy-
hlídky na klidný život v budoucnosti.

"Mně nejde o ten tvůj důchod. Konečně

Jiřina už vydělává. Aspoň trochu. Už nejsem na všechno sám. Tak poslouchej mě přece!"

Nedopustí, aby rozumný názor utonul v obyčejných ženských slzách.

"Jestli jsi teďka zdravá, tak na to potřebuješ mít papír, jako jsi měla papír na to, že jsi nemocná. Když to bude černé na bílém, s fakty nikdo nepohne. Pokud nemáš nic v ruce... Ten chlap, co šel s Jiřinou, ani jsem ti to nechtěl vykládat, ale když už na to přišla řeč..." Rychle sáhl po nejhorším. "Mně se to takhle nelíbí. Co kdyby tě přišli vyslýchat? Ty bys jim řekla pravdu, že? Ale víš ty vůbec, co je pravda? Víš vůbec, co se s tebou stalo? A jestli to víš, máš to někde potvrzeno, doloženo?"

Přikývla hlavou, jako by poznávala něco povědomého. Mělo to snad znamenat: udělám, co chceš? Ví vůbec, o čem k ní mluví? Jak dlouho je tomu, co se naposledy domníval, že své ženě rozumí?

"Copak, Jiřko?"

"Šla bych do kina. Nákup je v kuchyni."

"Běž si, Jiřinko. Večeři udělám sama."

Že by mě s ním viděli oknem? Proč se po sobě tak dívali? Tati chce prosadit svou. Vždycky prosadí. Má trpělivost. Půjde po svých a mamí si pošle pro doktora. Pro klid v domě a kvůli mně. U nás se brečí v pátek i ve svátek. Bude to taky tak až se provdám? Když se dva vezmou, musí žít vždycky tak těsně nalepení jeden na druhého, že se nemůžou pohnout? Mohl by mě ten drzý k něčemu takovému donutit? K čemu...

Už nemohla poslouchat za dveřmi. Shrábla si vlasy a vyšla na chodbu. Nadechla se zhluboka, jako by se příštím krokem octla rovnou ve vodním proudu.

Dveře se otevřely zprudka. Drobný snědý pán s prošedivělými vlasy přimhouřil očka: "Hleďme! Za starým Loosmanem přišla sama církev svatá!"

"Promiňte, chtěl jsem se jen optat..."

"Třeba bych měl taky pár otázek na srdci. Třeba bych rád věděl, jak to, že

se nestydíte.

Je opilý? Podroušený. Jak víš, Josefe, že jsi opravdu na špatné adrese? Není tvou povinností vejít právě těmito dveřmi?

"Posaďte se, odpočiňte si přece trochu. Za ty tři dny jste se už něco naběhal, vidíte? Přímou narejdl, předpokládám. Komplettní dokumentace pokračuje doufám dobře? Mimochodem, jmenujete se?"

"Slimáček," představil se Josef občansky. Seděl v křesílku naproti rozlehlé knihovně z tmavého dřeva. Hostitel ve světlé pletené košili se opíral pěsti o druhé křeslo. Dívá se na mě jako na kořist, ušklíbl se kaplan pro sebe. "Vy jste pan Loosman?"

"Můžete mě říkat pane doktore, mladý muži. Že vám nebudu říkat otče, je vám doufám jasné. Ovšem vaši vitalitu obdivuju. Pijete? Pijete rád? Nemyslím vaši osobní vitalitu, ale tu vaši branži. Protože, pane Slimáčku, o lidech mého rodu se říká, že jsou čilí až hanba. Ruku na srdce, co jsme proti vám!"

"V zájmu věcnosti, pane doktore, za prvé piji jen víno a za druhé: vlastně jsem se chtěl optat, kde bydlí nějaká paní Charvátová!"

"Vy nevíte? Má poklona! Než našinec proorganizuje opravu ohřívače, ušoupe si nohy až k zadku. Vy si sedíte stranou ve středověkém hradišti, zevlujete k nebi a dočkáte se prvotřídních efektů. A to prosím pěkně v časech, kdy si kdekdo myslí, že vám v podstatě přišlápaly krk k podlaze. Tak jak to děláte? Jen mezi námi. Já to dál nedám." Naléval bílé víno do sklének.

Kdybych se optal, co si myslí, že děláme, rozčílil by se? Možná nevadí, že jistý Loosman považuje jistého Slimáčka za neupřímného. Možná poprvé v životě mluví s duchovním mezi čtyřma očima. Ptá se.

"Hodně čtete, pane doktore, jak vidím", řekl kaplan.

"Ještě se dovolávejte vzdělání, člověče! Bohužel nejsem nervový specialista. Párkrát jsem u ní byl, řekněme ze sou-

sedské povinnosti. Mně zajímá, jestli si myslíte, že jste jí opravdu pomohli?" Hovořil s ironickou naléhavostí. "Slimáčku, Slimáčku, bitím hnali chromého. Skutečně šel, nebo aspoň lezl po matičce zemi. Ti chlápci byli asi tak staří jako vy a taky kvičeli něco o zázraku. Moc se bavili. Nosili ovšem úplně jinou uniformu než vy. Tenkrát bylo za půl hodiny dokonale po všem. Ale co bude s tou paní z přízemí? Budete ji vláčet po kazatelkách? Ano, rád čtu a znám i to, co považujete za propagandu: pár brožur psaných levou rukou a pár bibliofilii pro estéty. To je v Čechách asi tak všechno. Co z toho jste dávali číst té chuděře? Upřímnost za upřímnost, já jí předepisoval sedativa!"

"Pro spaní?"

"Já tu nejsem pro zázraky, nýbrž abych lidem spravoval zuby!"

"Taky jsem chtěl být lékařem."

"I vy nevinátka jedno!" vrtěl Loosman hlavou.

"Upřímně ti povím, Anči, že za daných okolností si něco takového nemůžeme dovolit. Taková je holá pravda!"

Upřímnost je slovo pro každou příležitost. Říkám ti to dostatečně solidně, ženská? Nevěříš muži a manželovi? Dobrá nechme to stranou, nechci se znovu pouštět do nekonečných zámlk na téma, zda normální zdravý organismus má být odsouzen spolu s organismem znaveným a nemocným, nebo zda muž má právo zůstat mužem, jak po něm chce příroda, nechme to být, povídám, nechme to být... Nevěříš-li mně, věř aspoň věcnému tónu, vyrovnanému hlasu, seriózním vráskám kolem očí a rtů. Nechci, abys souhlasila s tím, co dělám, ale s tím, co říkám.

Tvá grimasa smutné pýchy se zoufalým úsměvem v koutcích rtů zavinila naše neštěstí. Kdysi mě tvůj úsměv oživoval; vidím a vím, jak se nakláníme, žena v hedvábných šatech a muž v bílé košili s krátkými rukávy, nad hutnou zelení mrtvého ramene, mylného zákrutu Bečvy a

slyším tvůj kocouří hlas: "Má to něco do sebe."

"Špína," oponovala jsi s ženskou štitivostí. Kdopak by v tobě dnes poznal novomanželku, toužící po doteku na suchém mechu pár kroků od cesty? S obnovou jistotou těla jsme si rádi hráli na hubaté. "Nech být, taky se bez leccěhos neobejdeš!" Troufal jsem si, protože má dlaň ležela na tvém boku. Ale právě tenkrát jsem pochopil, že tvůj úsměv je obsažnější, než jsem tušil, že zahrne radost, obdiv, milostnou oddanost, dokonce i pohrdání. Co na tom, když jsme se milovali. Pamatuješ se aspoň, že jsem tě kdysi bez zbytku měl? Nemohl jsem tušit, že na mě v budoucnosti čeká jiná, která tenkrát ještě pobíhala po pískovšti a matka na ni křičela: "Okamžitě pojd sem!"

"Copak si nemůžeme dovolit?" Viděl kov úsměvu stárnoucí paní. "Zdraví si nemůžeme dovolit?"

"A co když tě zavřou do blázince? Nejrozumnější bude, když všechno zůstane

tak jak je, respektive, jak bylo, když už nedáš jinak." Konečně se vyjádřil komplexně a s nedbalou vlídností.

"Dejme tomu, že jste se přičinili. Poradili jste si s tou její hysterií. Čest a sláva vám i vašemu faráři, jestli o to stojíte. Ale co vy, mládenče, víte o jejich životě, co víte o manželství? Vy si jednoduše žijete po mužsku a po svém. Zrovna dneska, kdy si většina lidí pod slovem život představuje jediné ženskou panimandu. Ale představte si, i když pochybuju, že to dokážete, představte si tu paní, jak se pohybuje o holi a jen tak z pokoje do koupelny a po ulici ji strká dcerka v dvoukoláčku, představte si, jak jí je, když žít nemůže, ale vidět umí. Charvát není žádný zloduch. Přijde z kanceláře, sní, co mu malá dá na talíř, protáhne se, zapálí si cigaretu, pak se jde oholit a za chvilíčku ho máme na scéně: svěžího, zajímavého šedovlasého pána v nejlepších letech a v čisté košili a pěkné kravatě, kterou si prý tuhle koupil

sám. Spokojeně si popiskuje. Tak taďy buďte hodná, děvčata! Prásk a bác a je za dveřmi a v prdeli!

Ona ví, že před půlnocí se nevrátí a v sobotu vůbec nemá smysl na něj čekat. Klímá v křesílku, z polosnu se vytrhuje k pláči; ta ženská vám roní slzy po hroznech, ale jen když on u toho není. Kdepak je asi pan manžel, páteříčku, co byste tak řekl?

Jsou dvě z půlnoci a Jiřinka v pyžamu cape po schodech. Pane doktore, prosím vás, pojďte se podívat na maminku! Co má trouba Loosman dělat? Musí vstávat.

Brblá. Jednou jsem dokonce musel vstát z postele, která ani nezůstala prázdná a ta nádooba blbosti za mnou ještě volala: mám počkat, nebo se mám voblíknout? Já se vám před tou malou Charvátovou tak styděl!

Vrtím se, mračím se. Milá paní, to jsou nervy, bodejť by se vám nedýchalo špatně, když vám chybí pohyb. Chvilku si s ní povídám, dám jí spolknout něco pro spaní. Poplácám Jiřku po tváři a jdu a

říkám si, že třeba ještě taky usnu.

Ještě se za ní chcete jít podívat? Běžte. Je to pořád ještě pěkná ženská. Lepší, než ta Charvátova nečesaná smutná vrána. Jednou jsem ten pářeček potkal ve Slávii. Moc si necením toho mužského štěstí, co trvá pět minut a platí se za ně půldnem nesmyslného žvanění... Držme se věci: jděte se na ni podívat, ale co jí chcete říct? Myslíte, že její manžel se teď do ní zavěsí a zavede ji do cukrárny? Nebo, že spolu v neděli půjdou do kostela?

Nemohu si pomoci, mladý muži! Vy a ten váš starý, mimochodem ohromně aristokratická figura, což vy ještě nedokážete ocenit, zplodili jste holý nesmysl. A to ještě nevíte všecko, protože kdybyste věděl, tak byste tady nebloumal po baráku..."

"A co když," namítl Slimáček tiše, "co když jsme to nebyli pan farář a já, ale někdo úplně jiný, kdo tu jednal?"

"Třetí osoba? Ta ovšem už funguje, to máte pravdu, ale je to někdo úplně jiný,

než vy si namlouváte, někdo, kdo chce toho vašeho pánaboha nahradit hlavně pokud jde o všemohoucnost."

Uvažoval, má-li smysl, aby naslouchal dále? Chceš být informován o tom, co se nazývá objektivními souvislostmi? Nejčastěji jsou to dohady zlé vůle, dohady, jež neponechají mezi fakty ani skulinku naděje. Ten zubař si tedy myslí, že my nevíme, co je to strach?

"Už tu byli?" přikývl zdrženlivě.

"Posadíme se," navrhl.

"Tady to voní," souhlasila Jiřina. Zeleně parčíku splývala s podvečerním šerem. Sem tam čněla koruna stromu proti teple světlému nebi.

Opodál na lavičce drmolil nějaký mládenec nejasný monolog. Uvažovala, zná-li ten hlas ze školy. Která tam s ním sedí?

"Budeme mluvit potichu ano? Nikdo nás nemusí poslouchat," vyvodil její společník věčné poučení. Seděl vedle ní klidně. Ani náhodný dotek nepřicházel v úvahu.

"Vám jde o maminku, že?"

"Raději bych to vyřídil s vámi. Děkuji vám, že jste přišla."

"K nám nechoďte, to by bylo zbytečné. Maminka je teď moc unavená. V těch vědrech ji vždycky zlobí srdce."

Od sousedů se ozvalo potěšené holčičí:
"To bys mně přece neudělal!"

Muž v koženém saku pohlédl na hodinky: "Slečno Charvátová," zašeptal, "naše společnost vám poskytuje všechny vymoženosti jako každému jinému. Můžete vykonávat jakékoliv povolání. Můžete si studovat. Klidně můžete chodit do kostela třeba každou neděli. Můžete tam mít i svatbu, když chcete. My vám toho faráře platíme. A není tomu tak ve všech částech světa. Třeba v Irsku byste jako katolička měla velké problémy! Na druhé straně naše společnost nemůže trpět provokace žádného charakteru, zejména ne z vnějšku. Nikdo vám nebere víru, ale domnívám se, že bychom se mohli dohodnout, protože se mně nezdá, že byste byla nějaká fanatička. Jste moderní dívka. Nikomu nemůže být

lhostejné, když někdo pašuje do naší současnosti středověké tendence. Nám jde o to, aby tady v budoucnosti nic neožívalo! Aby nám nenahrávali naši nepřátelé! To znáte ze školy. Tak co? Vy přece nejlíp víte, jak to všechno doopravdy bylo?"

Cítila stoupající nejistotu. Nohy ji tížily. Zaslechla, že děvče na sousední lavičce těžce vzdychalo. Aby pohnula obtížnými vteřinami, Jiřina podotkla: "Já nejsem věřící."

Drobné červené světlo nestačilo ohřát kamennou loď. Venku se už stmívalo.

Troufá si Machálčice, protože jsem nejmenší. Ostatní jí kroutí vlasy. Mně si drží poblíž a sekýruje. "Máš šutry?" ujišťovala se důležitě zrudlá napětím. "Peťulko, trochu života do toho umírání!"

Byl k světu a choval se jako chlap. Vešel, chladnokrevně riskoval pohlavek od malého trpkého ducha kostelníka, obývajícího cizí jeskyni. Za ním se loudali ostatní.

Středem po koberci se blížil k vysoké-

mu zlatému zámku v průčelí. Po pravici viděl starou paní, jak v lavici drmolí své a nikdo ji neposlouchá.

"Peťulo! Peťulko!" syčely za ním drobné rtý. Žena v lavici k nim pomalu obrátila tvář, prázdná ústa a kresbu vrásek kolem očí pod šátkem. A pak zas upadla do sna.

"Máš mě trošku rád, Petříčku? Tak dělej!"

Skoro lítal zlou holku. Stačí zůstat stát a nedělat vůbec nic, dokud někdo neuvidí v jeho hrsti kámen, těžkou ostrou věc, jež řeže v dlani. Taky cítil neviditelné švihnutí prutem přes lýtka, skoro ránu do tváře. Tady musím počkat.

"...rdel! ..pr..el!" Ozvalo se ječení a dupání po koberci a na dlaždicích. Neotočil se. Ale věděl, že Machálková už za ním nečíhá. Stařenka v lavici pozvedla hlavu, ale hned se zas zabrala do své divné práce. Možná špatně slyší.

Vybral si místo v lavici za sloupem. Usedl v tichu, jaké slyšel zřídka. Otec s matkou zuřivě povykovali, překřikovali

se a mlčeli jen před sinavou lící televizoru. Ve škole buď věčný alarm čtyřicetihlavé saně, nebo vtíravé monology od tabule. V ulicích žilo monotonní dunění motorů ve dne v noci, leda že v zimě napadlo na pár hodin ticho se sněhem. V kostele přece nesněží, podivil se, než zavřel oči.

2.

Co znala z doslechu a z kalendáře, co třicet let brala na vědomí, aniž v to příliš věřila, co se týkalo všech ostatních lidí a pak teprve jí, totiž čas, to na ni dolehlo po návratu z nemocnice.

Vždycky chápala, že léta plynou a ztrácejí se za našimi zády. S ženskou úzkostlivostí odjakživa vnímala jemné proměny své tváře a těla. S malou Jiřinkou poznávala čas lidského růstu.

O zrání do konce se dočítala v obličejí své matky. Jenže její poznání se týkalo tenkrát času měřeného roky, ročními dobami a měsíci. Teprve později a na vlastní kůži pochopila, že existuje důležitější čas dní, hodin a minut. Léta vsuktu plynou téměř bez lidského přičinění, dlouhé roky jsou nám zjevně darovány.

Avšak čas dne nelze přijmout zdarma.

O léta a desetiletí se nestaráme a ony se přece dějí. Kdežto den od rána do ve-

čera bez lidské únavy prožít nelze.

Myslela si: nechci. Také to několikrát dost jasně naznačila. Nechci mít nic společného s tím vaším svinstvem, dejte mně pokoj. Nemyslete na mě.

"Vy nejste ani nemocná ani zdravá. Jenomže kdopak je vlastně dneska doopravdy zdravý?" prohodil před ní jen tak starý pán, který přesluhoval svůj důchod v zapadlých lázních na severu. Na chodbě u okna schnula zeleň v květináči a venku v parku mžilo i sněžilo. Lékař, který už nikam nespěchal, dodal: "Když já byl velmi mladý, řeklo by se, že máte zlomené srdce. To se už neříká. Znáte někoho, kdo má srdce v pořádku? Co já s těmi injekcemi a koupelemi! Ale vy! Vám by neškodilo, kdyby vás tak někdo svedl. Třeba jen tak aprílem... Já vím, že by vás to třeba ani moc nepotěšilo, ale vy ještě nevíte, mladá paní, že lidská vina je někdy víc a lepší, než lidská malichernost. Vina aspoň bolí. Vám se nechce žít, vidíte? To je hřích!"

Zavrtěla hlavou, aby dala najevo, že

si výslovně nepřeje být svedena. Starý pán mírně pokrčil rameny.

Léta plynou, když nad nimi pokrčíme rameny. Ale co počít ze dne na den? Nemocnice, lázně, domov...

Dokonce i vzdálená minulost je mohla zaskočit zlými vzpomínkami, neboť neštěstí nekalí pouze dnešek. Bolest jako radost proměňuje lidský život také zpětně. Nešťastnému i dětství připadá pouhým úvodem k trapným zážitkům dospělosti. Lidský život je celek, proměňující se, obnovující se a odumírající ve všech časových vrstvách zároveň. Dnešek je polem hry o včerejšek jako o zítřek.

Ach, dejte mně pokoj s tím, co mám odbyto! Chci to mít za sebou jednou provždy! Zbytky schopnosti k lásce střežila pro Jiřinku. Mlčela. Dny a týdny s Vlastimilem téměř nepromluvila, neodpovídala na jeho prosby, přiznání, vyznání lítosti. Dvakrát třikrát ji dokonce kleče přesvědčoval se slzami v očích, že život je v podstatě krásný. Chodila po bytě s holemi. Obstarávala jakžtakž domácnost,

pokud byla sama, pokud si ji žádalo děcko. Jakmile manžel odemykal dveře, usedla do křesílka u okna. Tiše a nezařítelně emigrovala ze zbytku dne.

Drobné radosti jí nechyběly. Těšila se z mírných příznaků stárí, z Vlastimilových trapných rozpaků, z dcerčiny jemné ženské chytrosti, jak se s léty rozvíjela. Také z jistoty, že ji samu už k životu nikdo nesvede, natož aby ji někdo přiměl ke špatnosti. Také sledovala se zájmem proměny počasí.

Spávala vedle Vlastimila a zřídka usnula první. Trvala na svém, že muž nemá být zproštěn mlčení ani ve tmě. Nemlčeli-li on, tím lépe.

"Vždyť mě doháníš k nevěře! Uvědomuješ si to?"

Zato já ti věrná zůstanu. V ozvěně svého mlčení občas poznávala zadostiučinění podobné tělesnému uspokojení.

"Co po mně chceš?" šeptala jedenkrát, když ji chtěl získat násilím, cloumal s ní a tvrdil: "Ale ty můžeš chodit! Ale ty můžeš všechno! Jen kdybys chtěla!"

Nakonec se odvrátil, schoulil se sám v sobě do svého neštěstí a nechal ji na pokoji.

Léta plynula ponechána sama sobě. Jak je to všechno jednoduché. Stačí trochu důslednosti. Stačí nepřiznat, že tu jsem. Ty zde jsi? Jak si přeješ? Udělám ti tu jediný útrpný výslech tichem. Kdybys věděl, že se tě vůbec na nic neptám!

Jednoho odpoledne Vlastimil rozrazil dveře a vestrkal do pokoje cizí věc z ohýbaného mořeného dřeva, se solidním výpletem a velikánskými koly. Všimla si silných pochromovaných pák pro paže. "Musíš přece trošku na vzduch!"

Kdyby si troufal, zazpíval by: když jsi mrzák, chovej se laskavě podle toho. Když jsi odsouzená, tu máš osobní pojízdné popraviště! Snad se nestydíš ukázat před lidmi, jak si hraješ doma v koutku?

Možná ji nechtěl ani tak potrápít jako přetrumfnout.

"Samozřejmě z druhé ruky. Je o ně

bída. Fasují se na předpis. Ale zánovní kousek to je. Ta paní povídala, že její manžel umřel sotva před měsícem a beztak tři roky už ani neslezl z postele. Nemáš radost, Aničko?"

"Co to stálo?" rozmrzela se štitivě, když popadla dech.

"Záleží na tom?" odmítl nafoukaně. Po dlouhé době si zas jednou při holení popískoval.

Věc posloužila Jiřince jako kočár pro princeznu, jako letadlo pro exotickou paní prezidentovou. Když byla Anna sama, zkusila lomcovat těžkými pákami.

První vyjížďku ovšem oplakala, poraněna desítkami pohledů, jež se od ní odvracely s klamnou lhostejností. Vlastimil se oďdaně předkláněl: "Drahoušku, není ti chladno?" Byl přece mrazný den. Projeli se čistou městskou šedí. "Musíš se přece trochu vydýchat!"

"Mami, jedeme!" těšila se holka z jara den co den. Jakžtakž překonávali vozovku, sem tam pomohl cizí mužský. Děkovala zářivým úsměvem. Věděla, že

chce-li, je ještě dost hezká. Ale za brnou parku by se na mladšího jen mračila. Mezi zelení na ni čekali staří důchodci a ještě starší penzisté, kteří v ní celkem viděli nečekaný dárek. Mysleli si: ještě je pěkná a ještě bezmocnější, než my. Kdoví, neumře-li dřív než my... Jiřina si hrála na ošetřovatelku. "Mami, nemáš žízeň?"

K páté hodině se objevil mezi modrozeleným křovím Vlastimil. "Jsi pěkně opálená!" Tlačil ji pak domů hrdě a nesmlouvavě.

Mnoho nepřečetla. V parku sedávala s knížkou, aby se uchránila klábosení staroušků. I doma měla po ruce svazeček s potištěnými stránkami. Žila si však po svém a v tichu, jež slovo by spíše rušilo.

Myslela na nic, na jasné prázdno, jež ji obklopilo, jakmile překonala, co den uložil, když se postarala o sebe a promyslela, co má nakoupit dcerka a co s paní Dostálovou, která chodívala dvakrát týdně vytrít podlahy.

Večer promluvili s Vlastimilem o všednostech. Dva tři měsíce zacházeli jeden s druhým s ironickou vlídností, jako staří nepřátelé, kteří o sobě ví vše. Všechno důležité je přece už za nimi. Pak přišel nevyhnutelný výbuch, hodinová samomluva mužského, jenž se ptal, radil, žebрал, dokazoval. Končil vždy stejně: už to nevydržím. Ale slovo rozvod nepadlo.

Mlčela. Pohled, co vydržím já. Pak se přistihla, že mužského lituje. Kvůli němu sedávala v křesle s knížkou na koleni do jedné do dvou v noci, než usnul a zaspal nepokoj a bolest.

Svou bolest poznávala především potmě. Většinou o ní věděla předem, zavírala víčka s přesvědčením, že v noci ji probudí oheň, doutnající po celé délce ochablých končetin, jenž se rozhoří především v kloubech a bude trávit její životní sílu až do vyčerpání, jež nastane zhruba s úsvitem. Až zadrnčí budík a Vlastimil se zvedne, pak v chladu otevřeného okna usne

sama, vyprázdněná, zproštěná trápení. Když jí bolest nedovolovala spát, tma kolem byla prozářena setrvalým planutím, jež zahrívalo k slzám a zároveň vysoušelo oči. Někdy by ani nemohla říct: bolí. Tak slabý dotek utrpení to byl. Ale kdykoliv mohla přiznat: je to tu se mnou, bolest je ve mně a já sama jsem bolest. Tak v noci postupně odvykala slzám, což Vlastimil v denním světle nedokázal pochopit.

Obyvatelé parku se náramně podobali jeden druhému, zevnějškem i vnitřkem, soudě dle řečí, jež vedli. Mlčenlivá paní Anna byla mezi nimi pozoruhodností prvního řádu.

On se odlišoval oblečením i chováním. Rád chodíval v koženém plášti, jenž nesl stopy starých časů. Vždyť hovězí kůže vystojí a snese téměř tolik co člověk. Byl nápadný, když za jarního dne v těžkém odřeném krunýři jak zlatokop Aljaškou, mezi trávničky ubíhal, oči upřeny někam do dálek, jako kdyby v parku a ve

městě něco jako dálky existovalo. Snad hleděl spíš do hloubky. Koukal do prázdna, poulič vybledlé bulvy, nosil zelený myslivecký klobouk, a protože se zřídk a nevalně holil, podobal se trochu lyrikovi, jenž na stará kolena zapomněl své řemeslo a bloudí a bloudí a bloudí...

Ano, možná si ho všimla už dříve, jak předstírá chvat a zaměstnanost, ačkoliv nemá, co by si počal a táhne ho to k lavičkám, kde fotřící plkají, haní kde co a předstírají, že už brzo a rádi umřou. Oslovil ji plaše a přesto drze: "Tak co, paní? Nudíte se tady s námi s dědky?"

Vzhlédla nerada. Co otravuje?

"Ale pravda je to. Ještě jste pěkná. Copak nemáte právo na trošku štěstí?"

"Štěstí?" To slovo neměla ráda. Chutnalo jí sladkokyselou nezralostí.

"Baže štěstí a právě štěstí! Myslíte si, že jsem otrava, starý otrava samozřejmě. Já vás tady vídám a ještě pořád myslím. Četla jste o tom beznohém, co se zas naučil lítat? Vás se ta knížka netýká, co? Vy nikomu sloužit nechcete a ne-

budete, že?"

"Dovolte?"

"Nedovolím! Jste Češka, jste maloměšťáčka, za to ani nemůžete. Ten letec se obětoval, ano, pro vaše štěstí." Krčil rameny obtíženými kůží. "Já si, milá paní, taky užil své. A odsešel jsem si taky své, ani ne na vozíčku! Nepovím kdy a za co, protože mě zavírali pořád a všichni. Asi jsem se k tomu hodil.

V kriminále přemýšlíte, co je štěstí, jestli jenom opak neštěstí, nebo něco úplně jiného, vyššího, co stojí za jeden lidský život. Promiňte, já myslím, že zvítězíme jen tenkrát, když dáme to štěstí takovým jako jste vy, nejen nešťastným, ale řádně beznadějným. Protože skutečné štěstí je naděje. Potom zvítězíme nad minulostí, paní. Dřív si lidé štěstí moc necenili, chtěli být zachráněni, spaseni. My musíme lidi učit štěstí stůj co stůj. Promiňte mně ještě jednou, ale když nebudete šťastná, vymstí se vám kde co. Kdo není šťastný, je proti nám!"

Zapálil si dutinku nacpanou levným potěšením. Poulil oči do písku.

"Dejte na má slova. Ten letec lítal bez nohou, protože nenáviděl. Zkuste mít ráda a šťastná nebudete. To já znám. Tu moji umořili zaživa. Co z toho, že jsem ji zrovna já, nebo někdo jiný miloval? Co z toho? Když máte ráda, může se vám přihodit cokoli a také vy nevíte, co vyvedete. Láska je v nejlepším případě nekontrolovatelná síla. Ale když umíte nenávidět, pak víte, co nechcete. Umíte si ze života vybrat. Třeba by vás nenávisť taky postavila na nohy. Zkuste to, v nenávisti je naděje a štěstí!" Zlomil v prstech chudobnou cigaretku. "Odpusťte starému blbci. Co Čech, to Švejk, že ano?" Odkvapil někam do zelené prázdnoty na opačné straně parku.

Týdny ho neviděla a byla ráda. Pak podotkl pan Havlíček, zámečník v důchodu: "Tak nám odešel pan Pluh! Ale vždyť s vámi ještě tuhle mluvil! Klavíroval do vás kdesi cosi. To on uměl! Toho živila jen ta huba, ruce ne!"

"Ten pán v koženáku?"

"No pravda! Kabát mu zbyl z celý slávy. Velký zvíře býval. A taky si odskákal svý."

"Opravdu?"

"Poslední roky už nebyl moc při rozumu," řekl Havlíček bezbarvě. Ohlédl se a dodal: "On Pluh toho rozumu nikdy moc neměl. Spíš těch řečí, ty mohl rozdávat. Někdo říká, že byl odjakživa chudák. Takový ten věřící, víte? S těmi je vždycky zle... Nejlepší nevěřit vůbec ničemu!"

"Ano?"

Už uměla manipulovat ručními pákami. Věděla, že Vlastimil je na služební cestě, že Jiřka přiběhne ze školy tak nejdříve za hodinu. Bouřka byla cítit nad městem. Strašidelná mračna se kupila jako vojsko se řadí na linii, odkud pak vyrazí s třeskem a bleskem.

Opřela se do pák, aby ujela včas. Leckdo ze starých pánů by byl rád přemohl strach z mrtvice a odvezl ji. Právě tomu se bránila, aby kdokoliv z nich na-

byl dojmu, že je s ní důvěrnější. Nebo aby si ji vítězně vezli v houfku, jako kořist dostiženou po trpělivém a pečlivém zatahování leče.

První kapky dopadly do vysokých javorů. Na náměstí už přšelo docela slušně. Brzy vítr hnal při zemi vodní tříšť. Ruce jí tuhly leknutím z blesků, jež stíhal hrom jak odplata. Zabočila do azylu kostelních vrat.

Octla se v suchém chladu rozlehlé síně. Nečas tam venku bil hlava nehlava po všem živém. Rozkoukávala se, zvědava spíše na své vzpomínky než na kostel, do něhož dlouhá léta nezašla.

Dětská zbožnost pro ni zůstala spjata s otcovým hrobem, kam chodívala s maminkou. Ve všednodenním pohanství ctíme předky jako před tisíciletími, ve svém vědomí dosud nedotčení zvěstí o zmrtvýchvstání. Ani po svatbě, ani později, kdy uznala, že ji vlastní život zradil, nenapadlo ji vstoupit do kterýchkoliv kostelních vrat ve městě.

Neshledávala v sobě nic než neurčitou

tíseň. Světlo ozařovalo pozlacený svato-
stánek, schránu toho, co v pravé podobě
beztak nelze spatřit, jak se pamatovala
z hodin náboženství. Rozevírala víčka,
aby spatřila aspoň všechno, co lidské
oči mohou uvidět. Ano, také zde byl nad
oltářem velký kříž s tělem Trpícího.

Když si připomněla starého Pluha, jenž
zřejmě právě s tímto mužem hluboce ne-
souhlasil, slyšela: "Přejete si něco?"

Mladý páter zřejmě opustil zpovědnici
kvůli ní. Myslí, že na něj čeká, že by
nedokázala udělat pár kroků a pokleknout
do vyřezávané budky. Tohle by snad ještě
vydržela! "Jestli chcete, můžu vás vy-
zpovídat i tady..." nabídl se černý mlá-
denec s trpělivým výrazem.

"Nechci!" namítla prudce. Neočekávaně
a ke svému vlastnímu překvapení dodala:
"Nechci být jen šťastná! Chci být za-
chráněna!"

Sklonil hlavu, jako by přikývl. Tiše
si říkal pro sebe a pak nad ní udělal
kříž. "Kdypak jste se naposled zpovídala?"

Odpovídala slovy, jež sotva zapomene

ten, kdo je jednou a lhostejno jak dávno, vlastními rty vyslovil.

Toho dne, kdy opět ochutnala slanost svých slz - vracela se domů přes náměstí, když ještě mžilo a nikdo se tedy nedivil, že má mokré tváře - ve tmě položila Vlastimilovi ruku na rameno. V hlubině naplněné vzdálenými blesky vyprosila si po vzdech zestárlého a do trpkosti unaveného muže, jenž teprve po dlouhé chvíli pochopil, že utrpení manželské samoty by pro něj mohlo skončit.

"Pán s vámi!" řekl silný starý pán v divném zeleném a bílém plášti. Lidé mu odpovídali. Péta jako by se najednou octl na vesnici. Viděl staré babičky, dědoušky, utrápenou paní s holčičkou, která si dřepala vedle lavice na bobek. Všichni vstávali a zase si sedali. Báł se pohybů, jež nechápal. Báł se i ohlédnout. Starý pán - ten co chytil Křečka? - stanul v kamenném koši přichyceném na sloupu. Opět řekl: "Pán s vámi!"

"I s tebou!"

Hovořil o někom, kdo čeká. Křičel a jmenoval ho. Tolik Péta pochopil, že nemluví o sobě, ani o nikom z lidí, co posedávali v rozlehlosti šera mezi kamenými sloupy, v nesmírnosti stavby, v níž by klidně mohly růst stromy. Přesto byla zřejmě řeč o někom, kdo je velmi blízko.

"Vzhůru, srdce!"

"Máme je u Pána!"

Opět vstávali a sedali. Nesnažil se napodobit, co viděl. Cítil nudu i napětí. Polohlasně si přivlastnil pár slov z toho, co se tu říkalo. Protože modlitbu k otci ho naučila tetička v Telnici, kde byl na prázdninách. Když si rozškrábl nohu o rezavý hřebík, posedával na dvorku v úpalu horké krajiny.

Pak lidé u mřížky polykali. Nestalo se ale nic, nikdo se nesvalil na zem, ani nezačal chodit. Nebyla tu paní Charvátová, o které jeho táta mínil: "Ta má ale nápady!"

Kostel se prázdnil. Zůstal sedět za sloupem. Pořád ještě držel v kapse dlaň na zlomku kamene, kterého si netroufal

se zbavit.

Zima mu bylo. Pamatoval se, jak Bednařík trestal Zajíce, co mu nevzal v samoobsluze cigarety, jak rozvážně a dobromyslně fackoval provinilce, kterého přidržovali u zdi v křoví. Poslední ranou trošku přidal a oddechl si jak řemeslník po dobrém díle. "Tak pusťte ho!" řekl, když Zajíci vyrazila z nosu krev. A skutečně nechali Zajíce běžet.

Táta taky mlátí. Velkými okny viděl tmu. Kdypak chodí Bůh spát?

"Tak proč chodíte do kostela?"

"Tati by tam s máti vůbec nikdy nezašel!" odsekla spokojena, že vidí situaci jasně a dokáže ji přesně popsat.

Opodál zapraskaly větve. Dvojice z blízké lavičky se zřejmě prodírala do ztmavlé zeleně, do suché trávy.

"Copak tomu říká váš otec, když není nábožensky založený?"

"On není moc doma."

"Má svou společnost? A vaše máti má také své přátele?"

"K nám nikdo nechodí!"

"Vůbec nikdo?"

"Co pamatuju, nikdy nikdo!"

"Vaše máti přestala chodit po vašem narození?"

"Když jsem byla malá. Doktor říkal, že to udělalo nešťastné rozrušení. Já nevím, co to bylo, možná něco s válkou. Ale ona nesimuluje, ona má důchod."

Ostatně neřekla doktor Loosman. Nejasně tušila, že čím méně jmen padne, tím líp.

"Víte kolik simulantů chodí po světě s důchodem?"

Tma zhoustla v hmotu chránící před pozorným pohledem. Zapalovač se rozžehl. Jiřina si stačila všimnout masívního nosu, téměř otylých tváří, přivřených očí, silných prstů.

"Tak vy tvrdíte, že nejste věřící? Tak co jste? Materialistka? Ateistka?"

"Každý je přece materialista. To já taky vím, že se ničemu nedá věřit!"

"Ani mně?"

Chtělo se jí zvítězit: vám už tuplem ne!

"Proč zrovna vám? Ani neřeknete, jak se jmenujete?"

"To sem nepatří. Mně můžete klidně věřit. Ušetřím vaší rodině hodně nepříjemností. Kouříte?"

Nechala si přidržet plamének před rty.

"Přece nechcete, aby si váš otec dělal starosti, nebo abych se přišel vyptávat vaší matky, jak to všechno doopravdy bylo?"

Hlava se jí zatočila suchým kouřem.

"Co po mně chcete? Vy jste ženatý, co?"

Zakuckal se smíchy. "Tady zůstanete! Sedět! Žádný cirkus!" Stiskl její zápěstí.

"Jak se to chováte!" vzlykla co možná důstojně.

"Nebo si pro vás zítra přijedu s antonem a každé slovo půjde do protokolu! Můžete se u nás taky vyspat na cele! S nějakou cikánkou!"

"Pusťte mě!" Tiskl jí levou dlaň.

"Takhle je to lepší! Kde bych vás tady po tmě honil? Teď budete vypravovat, jak to doopravdy bylo. Jen mezi námi dvěma,

rozumíte?"

Naléhavé rytmické zvuky v křoví za jejich zády sílily, až je nebylo možno přeslechnout.

Zašeptal: "Ti musí být úplně úchylný, když si lehnou zrovna u cesty, co? To je sranda s lidima, co?"

"Pusťte mě! Já vám všechno povím!"

Tohle všechno, tohle všechno je tedy slovo ošklivost, myslela si.

"Všechno bylo jako vždycky. Šly jsme na devátou. Co vlastně chcete vědět?"

"Co to znamená jako vždycky?"

"Máti se oblékla. Tatímu jsem přichystala snídani. Oblékla jsem se..."

"Vaše matka dodržuje posty?"

"Vůbec moc nejí. Pak jsme vyjely a jely jsme..."

"Moment! Jak jste se dostaly dolů? Víím, že bydlíte v přízemí, ale jak jste přejely přes ty tři schody?"

"Jsou tam čtyři schůdky. Kdo nám pomáhal, co? Nikdo. Když se maminka drží zábradlí a má hůl, po krůčku jde sama."

"A otec vám nepomáhá?"

"To on je pořád ještě v pyžamu, co myslíte!"

"Takže vy chodíte každou neděli do kostela kvůli mamince, i když se vám třeba chce na koupaliště? I když ničemu nevěříte?"

"A vy věříte v koupaliště?"

"Milá slečno, já se nekoupal, ani nepamatuju! Tak dál!"

"Postavily jsme se s vozíkem na naše místo pod kazatelnou."

"S kým jste mluvily cestou?"

"Maminka se s lidmi jenom zdraví, ale nemluví s nimi."

"Otec zůstal doma?"

"On nemá, kam by ráno šel, když nepracuje."

"O čem mluvil farář? Nebo kaplan?"

Jiřina vzpomínala dost dlouho. "Důstojný pán Steiner kázal... Že se vlastně kdykoliv může stát cokoliv. To je pravda, nemyslíte?"

"Tak? S tím nelze souhlasit. Dál!"

"Máti přijímala."

"V sedě na vozíku?"

"Ani když ji moc bolely nohy. Dva tři kroky ušla. Jenom si nemůže kleknout. Zůstává stát."

"A co jste při tom dělala vy?"

"Co bych dělala? Klečela jsem a modlila jsem se. Je to tak důležité?" odseklo děvče.

"Před chvílkou jsme si řekli, že nevěříte. Tak proč jste se modlila? Ke komu? Nač?"

Přemítala a sbírala slovo za slovem.

"Nevěřím v pánaboha. Ale Ježíš žil fakticky jako my a taky umřel. Jenže vstal z mrtvých."

Pustil dívčí dlaň, poposedl a zapaloval si cigaretu. "Tak povídejte! Co bylo dál?"

"Nic. Maminka si už nesesla. Zůstala stát před oltářem. Pak pan farář skončil a požehnal. Otočila se a šla ven. Jela jsem s vozíkem za ní."

"Co jste si myslela?"

"Nic. Modlila jsem se."

"A co lidé okolo vás?"

"Nic. Když šla po chodníku, jedna paní řekla: "Dívejte, koukejte se, dívejte." Ale to povídala spíš jenom tak pro sebe. Potom když šla přes náměstí, zatroubilo na ni auto, taky zazvonila tramvaj. Když jsme jely na vozíčku, tak na nás nikdy nikdo netroubil, víte. Lidi nic, stáli a mlčeli. Na tom vozíku jsem vezla hole..."

"Nebrečte mně tady! Dál!"

"Co dál? Jak dál? Máti šla a zvony na kostele zvonily na desátou. To se před mší dělá, víte?"

"To já náhodou dobře vím. Já jsem jako děcko ještě ministroval! Pak jsem přišel k rozumu. Co bylo potom? Vy jste odvezla prázdný invalidní vozík?"

"Dala jsem ho do komůrky vedle schodů. Jako vždycky. Máti zatím šla nahoru a přezouvala se sama. Dala jsem jí pusu. To jsem neměla dělat, co?"

"A váš otec?"

"Koukal z koupelny. Pusu namydlenou, štětku v ruce. Koukal..." zasmála se Jiřina skrz slzy.

"A co říkala vaše máti?"

"A co je vám vlastně po tom?" Děvče vstalo z lavičky. Přivlastnil si její paži chytrým lehkým hmatem a šli spolu mezi černými trávníky jako odcizení milenci.

"...že jsem ti hnusný, viď, ale počkej až budeš starší... a nevzpomínat tak ve zlém... měl jsem právo, když už ne pravdu... Tvá pravda? Jsi mladá a pěkná!" Zasmál se nahlas, jako by to, že Jiřina je "mladá a pěkná", patřilo mezi nejzbytečnější detaily světa přeplněného naléhavými problémy a nevývratnými právy. "Až budeš chytřejší... kde se dějí zázraky, je s politikou konec... každý politik trochu policajt a každý... a trochu dělá politiku po svém. A politik se musí držet toho, co je jasné a vyslovitelné, protože kdyby dovolil, aby poslední slovo měl někdo jiný než on, natož nějaká temná tajemná síla, tak by přiznával, že je světu leda na škodu a lidem na hovno!" Znovu se zasmál, ne tak tomu, co řekl, jako děvčeti. "Ty chceš

svědčit bohům, panenko? První mládenec, co se ti zalíbí, povalí tě tady do toho roští. Příroda. V tu chvíli budeš beztak hlasovat pro mě!"

"Já musím domů!"

"Vždyť jdeme." Konečně pustil její paži.

"Vy chcete k nám? Vždyť jste slíbil..."

"Co jsi pro mě udělala, abych ti držel slovo? Nebo se chceš raději vrátit tam na trávník?" optal se zdravým veselím, palcem kýval do tmy za zády. "To bys mě zklamala, křestanko!"

"Už je pozdě!"

"Pro tebe. Pro mě není nikdy na nic pozdě. To si pamatuj!"

"Vy mě chcete týrat..." Sevřela jeho širokou teplou dlaň ve svých hubených chladných packách. "Prosím vás!"

"Tak zítra večer. V sedm v parku? Vyhovuje?"

"Dobrou noc," řekla tiše.

Někdo se na něj dívá. Tím spíš se bál ohlédnout. Mhouřil oči před matným jasnem

pozlaceného domečku. Kroky po koberci neslyšel.

Mladší mužský si klekl vedle lavice a chvílku nedělal vůbec nic. Péta rozvažoval poslední příležitost k útěku. Pak už budou létat jen otázky nebo fac-ky. Zmeškal.

Položil dlaň na temné dřevo lavice. "Copak?" optal se chlapce potichu. "Malér ve škole? Bojíš se? Copak tě nečekají doma?"

Péta zavrtěl hlavou. Muž pokrčil rameny. "Nedá se nic dělat. Musíme večer zamykat. Lezou nám sem nedobroty, co nic neví. Děcka řadí jako v cizím. Však to znáš. Pan farář si už stěžoval, ale pokoj není. Čeho ty se nejvíc bojíš?"

"Taťky," přiznal Malaník.

"Umíš se modlit?"

"Moc ne."

Šli spolu kostelní lodí, vysoký a drobný stín.

"Není to vždycky lehké, ale když umíš trošku, časem se můžeš naučit víc. Poslouchej, co to máš v kapse?" podivil se

kaplan roztržitě. "Nepodezřívám tě, že by sis tady něco vzal, ale radši ukaž!"

Možná by stačilo, kdybych vyletěl dveřmi do tmy. Jenže on nevypadá, že by neuměl utíkat.

Vztáhl pravičku s kouskem vápence. Chvilíčka byla k nepřežití. Klonil obličej, protože cítil v očích slzy." Ale já jsem nikdy nechtěl!"

"Hlavně žes nehodil... Jak se jmenuješ? Neboj se, příjmení nechci, křestní jméno. Jsi přece pokřtěný?"

Nevěděl. "Petr," vzlykl.

"Víš, že Petr znamená skála? Víš, že i malý kousek kamene patří k velké skále? Syp už domů. Petře."

Vyběhl na náměstí. Mohl i nemusel pospíchat, protože se už nic nemohlo stát. Skutečně jej táta uvítal bez okolků a v obaplné shodě důkladným pohlavkem.

"Umýt a do postele! Žádná televize! Dacane a čuně!"

Do noci duněla nákladní auta, chvěly se okenní tabulky, zářil dusivý letní měsíc, za dveřmi huhlal sínný televizor.

Pěťá čekal, až rodiče ztichnou, aby se vloudil do ledničky pro mléko. Otočil se na pelesti, aby levičkou nahmatál koberec, aby pohladil a potěžkal sytost kamene, zlomek svého vlastního divného jména.

Kvůli slunci, jež připomínalo, že za halami a za ploty, kam člověk nesmí dříve než po třetí, je svět plný barev, svět, na který darmo pomyslet, když čas se sotva vleče po vytlučeném betonu, kvůli sluníčku, jak si namlouvala, zašla si úmyslně kolem ošetřovny a pak uličkou mezi sklady podobnými zachátralému přístavišti, vklouzla na nádvoří za garážemi. Zadýchala se spíš tísní než radostí, když uviděla, že zelený robur parkuje na svém místě.

Nad halami, nad smetištěm zarostlým lebedou, vysoko v bezpracném bezpečí letělo stříbřité tělo z kovu. Elegantní věc sebejistě mručela zdáli. Pod poškrábaným nákladákem trčely nohy. Mezi teniskami a ošklivě modrými kalhotami pro-

svítaly kotníky a holeně. Sklonila se nad kouskem cizího těla, pominula ryčnou krásu, která si zřejmě hledala cestu k letišti, přitiskla dlaně na kotníky. Tělo pod kapotou se zamrskalo a ozvalo se rozhněvané zasténání.

"Uhodil ses?" optala se rozzářeně.

Brichtl se vysoukal na beton. Hleděl Malaníkové přes rameno a mírně vrtěl hlavou.

"Měníš olej?" optala se tiše a milostně. Dřepěla vedle mládence a myslela si, nebo spíš jen tušila: aspon chvíličku.

"Kde je tvůj dneska?"

"Pálil v noci do Pukance," mávala oběma rukama. "Fakticky ses praštil?"

Šofér mlčel do prázdna.

"Já bych chtěla, abys mně poradil. Protože jsi chytrouš."

"Máš doma průser?"

"Já ne. Jedna od nás. Ale za mnou kvůli tomu přišli, víš!"

Modrá avie vyjížděla od garáží k expedici. Řidič se mírně předklonil nad

volant a předpažil za sklem pravičku k pozdravu. Brichtl odpověděl stejným gestem, aniž změnil výraz obličeje. "Majko, taďy nemůžeme sedět. Pojď aspoň kousek dál!"

Za garážemi přisedli pod roztríštěnou skruž.

"Ona má děcko, tak oni se starají, co bude dál a jaká je to rodina."

Popel cigaret oklepávali do pavučin mezi býlím. Šofér se optal: "A s kým má to děcko?"

"Jak s kým? S manželem, ne?"

"Ty jsi káča, Majko! Tak na co se jí teda ptali?"

"Ale ne! Přišli za mnou!"

"Kolik jich bylo?"

"Ještě kolik! Jeden byl až moc!"

"Tak to nic nebude. Kdyby o něco šlo, šli by na to aspoň ve dvou. Ty máš něco s jejím starým?"

"Vole Vašku! S nikým nic nemám. Ani bych nechtěla. Na co?"

Trpělivě čekal, až zjevná lež dozní. "Tak co ti chtěl ten fízl?"

"To já ti musím právě povědět," pochopila Malaníková konečně sebe samu. Historka jí byla záminkou pro kus řeči s klukem, co se sám k ničemu nemá. Tak si to představovala cestou, ale teď chápala, že Brichtlovi se může svěřit, že se mu svěřit musí, pohledy, slovy, rukama, nohama, celá, aby ji vyslechl ten jediný trpělivý mužský na světě. "Ona je nábožensky zatížená, to by nevadilo, ale horší je, že chodí do kostela, takže kdyby seděla doma, nic by se jí nedělo. Dcerka ji tam vozila na takovém vozejků, taková tříkolka je to. Až teďka v neděli se sebrala a odešla po svých." Uvízla v překvapení, že zdaleka nevyjádřila, co chtěla. "Ona byla mrzák, víš, seděla u okna a teďka chodí. No co bys na to řekl?"

"To oni za tebou poslali schválně, jestli ses nechala nachytat," mínil Brichtl pomalu a jasně.

"Já se od nikoho nachytat nenechám!"

"Ne kvůli děcku, ale kvůli provokaci. Jestli někdo naletěl! Cos jim řekla?"

"Nic."

"To je nejlepší. Ať si vyberou sami."

"Ale on povídal, že ještě přijde, tak jsem si myslela, že mě řekneš, co bude dál. Že poradíš, kluku ošklivej. Já si s tebou potřebuju aspoň povykládat!" úpěla Malaníková posměšně.

"Víš, co bys potřebovala? Ne to, na co teďka myslíš, ale aby ses taky postavila na nohy."

Strmě a rovnoměrně jako vzduchoprázdňem stoupal od letiště nový stroj. Zářil v poledním jasu jako zjevení bez stopy nejistoty.

"Chci po tobě moc? Už nesmím přijít ani na kus řeči?" Oprašovala si zadek v modrákách. "Však já ti rozumím! Kdybych nebyla starší než ty. Abys jednou neli-toval kousku života, víš!"

"Ty jsi, Majko, normální kráva," uzavřel Brichtl vlídně rozhovor.

S rukama křížem přes prsa jak stydlivá venkovanka balancovala po okraji širokého betonového koryta. Proplétala se mezi vozy, třeba mě něco přejede,

se skloněnou hlavou se vší mocí upínala k novému pocitu, jenž v ní vyvstával na dně, k hněvné závisti a zlobě vůči té zmrzačené Charvátové, co pořád a zbytečně přidělává starosti druhým lidem. Místo aby seděla na prdeli. Jestlipak teďka bude muset jít někam dělat?

"Myslel jsem si vždycky, Vlasto, že patříš k nám. Přál jsem ti. Přál jsem i Jarmilinu přátelství k tobě, přál jsem vám oběma. Ne jako otec, ale jako člověk. Proto si myslím mohu dovolit několik upřímných slov."

JUDr Loskot seděl za psacím stolem. S vyřezávaným a jako starosti těžkým kusem nábytku zdědil po rodičích také způsoby. Byl klidný a zdvořilý, naléhavý a nesmyslně sebejistý. Takový připadal Charvátovi už před léty, když začal docházet do domácnosti naplněné uměřenými památkami měšťanských ctností a chutí. Zpočátku se choval k Loskotovi velmi formálně, ačkoliv netchán byl starší jen o několik let. Posléze uvykl vlažné

familiérnosti, již mu Jarmilin otec nabídl jako společné východiště z nouze.

Když Jarmila vzlykala ve stínu pohovky, Loskot se týčil ve světle stolní lampy jako vlastní bysta. Charvát vycítil, že otec jeho milenky se pevně rozhodl naprosto vyjasnit naprosto temnou situaci.

"Věř, že tvá politická příslušnost pro mě nikdy nehrála zvláštní roli. Samozřejmě bych svou dceru litoval, kdybys byl komunista a možná bych litoval i tebe, ale náš národ se dnes dělí na rozumné a nerozumné a obojí najdeš v obou táborech. Tebe jsem počítal vždycky k těm rozumným." Loskot si oddechl, spokojen, že překonal úvod obtížné rozmluvy, aniž posluchači umožnil projevit vlastní mínění.

Charvát mhouřil oči, hledal ve stínu Jarmilinu ubledlou tvář. Tak a teď řekne, že se ve mně zklamal, že jsem rozumu nepobral. A jalovička k tomu kývne.

"Chápal jsem, že jsi člověk v podstatě slušný. Raději bych byl viděl někoho

Jarmile věkem přiměřenějšího. Ale překážel jsem vám?"

Ba ne. Pustil jsi mě po ránu i do koupelny, když jsem spěchal na služební cestu, která pro rodinu Charvátovu začala už předchozího dne. Vždycky jednáš pružně. Čekal jsi, kdy se vyjádřím?

"Nepřekážel jsem, nenaléhal jsem. Považoval jsem za samozřejmé, že sám vystihneš pravý okamžik, pro pravé řešení. Že si Jarmila řešení zasluguje, je pro nás oba mimo diskusi, že?"

Mávl dlaní do šera. Charvát cítil povinnost reagovat zřetelně, kývl hlavou do temné prázdnoty. Loskot jej odměnil uznalým přivřením víček.

"Podle mě ten okamžik nastal a částečně snad už i minul, když tvá dcerka dospěla a nastoupila do zaměstnání. Tenkrát jsi zmeškal příležitost rozloučit se s tou, s níž už léta nežiješ. Aspoň jak jsme my přesvědčeni! Nechme stranou, že Jarmila byla ochotna nepřihlížet k výši výživného, jež bys platil bývalé ženě, pro její nepohyblivost.

Nejméně rok jsi tu mohl klidně žít a pomalu jsme mohli mít za sebou i formální dořešení celého případu. Ale byla to tvá věc, Vlasto, a já ti do ničeho nemluvil."

Ano, něco takového se mohlo snadno stát. Dnes bych byl lehčí o některé starosti a Jarmila by mně nebrečela kvůli každé hlouposti a za každou známou, kterou potká s kočárkem.

"Dnes musíme vyložit karty na stůl! To, co se stalo v tvé dosavadní rodině a způsob, jakým na události reaguješ, vede nutně k pochybnostem, zda jsem se přece jen nezmýlil v odhadu tvé osobní úrovně. Viděl jsem v tobě muže, který si ví rady se svým životem. A také s životy druhých, není-li zbytí!"

"Náboženství je útěchou postiženého člověka. To chápu," pochválil si Loskot svůj životní rozhled. "Jenže ani benevolentní moderní společnost si nemůže dovolit excesivní reminiscence na středověké manýry. My ovšem ani nežijeme v benevolentní společnosti. Každý z nás

slušných lidí, byl v posledních desetiletích tak nebo onak postižen. Teď si představ, jak by to vypadalo, kdyby se nám jádro národa najednou nahrnulo do kostela. To by nás zahraničí úplně odepsalo! Udělali to beztak, ale to nechme stranou. Tábor patří minulosti!

Chápu, že jsi přihlížel celkem tolerantně, řekněme s roztěkanou liberální neinteresaností, když se tvá dosavadní manželka zabývala katolickými praktikami. Ale nechápu, jak jsi mohl připustit, aby věci došly tak daleko! A ptám se tě, jak chceš napravit, co se stalo!"

Eyl Loskotův praděd sloupem Mladýchů?

"Podívej se, Františku, já doufám, že nepochybuješ o mém vztahu k Jarmile. Ten je pro mě jednou provždy svatý a to budiž jednou provždy řečeno!" Začátek není špatný, ale nesmím ztratit tempo. "Tento vztah patří k základním hodnotám mého života a bez tohoto vztahu bych sotva unesl tíhu toho všeho, co na mě dolehlo."

Jak strunný akord, zvolený k zesílení lyrického motivu, zazněl z šera vzlyk.

"Měli jsme za ta léta všichni dost času, abychom situaci rozvážili. Vždyť ty, Františku, dobře víš, že na mém krku visí mlýnský kámen!" Pozor, abych nepřestřelil. Její táta je v podstatě cynik. Operní árie poslouchá s důvěrou, jen pokud je zpívá sám. "Kdyby bylo řešení nabíledni, dávno bych po něm sáhl. Jenže ona..." Charvát píchl prstem do tmy... "ona pochopila díky ženskému jemnocitu, že pouhý rozvod a nový sňatek by byl velice banálním řešením. Jakou morální základnu bych jí nabídl? Snegli bychom vědomí, že jsem opustil někoho, kdo na mě byl odkázán ve všem všudy? Bylo tu nedospělé dítě, jež vyžadovalo dohled, jaký mu matka nemohla věnovat vzhledem ke svému stavu tělesnému a především duševnímu. Tolik k minulosti." Neměl bych teď přisednout za Jarmilou? "Pokud jde o přítomnost, Františku, je myslím jasnější, než se domníváš. Vidím jen dvě eventuality. Buď Anna pochopí, že na

jejím životě se nic nezměnilo a změnit už nemůže a podle toho se bude chovat alespoň na veřejnosti. Pak mám ruce volné a nech laskavě na mně a na Jarmile, kdy a jak toho využijeme. Nebo Anna setrvává na extremistické platformě! Pak uznávám, protahování pobytu na pokraji společenského znemožnění je neúnosné. Finanční stránku související s mým odchodem z domova bychom zatím nechali stranou..."

Loskot za svým radikálně státoprávním stolem přikývl jako soudce.

"Buď se tvá choť uzdravila. Pak už tvůj mravní závazek neexistuje. Nebo je blázen. Což znemožňuje další spolužití! Tak to alespoň vidím já."

Charvát měl co dělat, aby se zlobně nezasmál: "Františku, máš jasný pohled!"

"Ale měl byste nám pomoci ve svém vlastním zájmu." Charvát si zamyšleně povzdechl. "Pomyslete si, že budou zjišťovat, jak to vlastně všechno bylo a kdo v tom měl prsty. Třebas vy přítel

a k tomu lékař!"

"V čem vlastně?" informoval se Loosman potichu. "No co se vlastně stalo? Náhoda? Zázrak? Neštěstí? Jak vy tomu říkáte?"

"Na zázraky nevěříme, pane doktore. Řekněme, že to byla náhoda. Nevím jestli šťastná. Jistě nemůžu mluvit o maléru, když se postaví na nohy manželka, která po léta... Ale ptejte se mě, jestli mám mluvit o šťastné náhodě?"

"Ptám se, co chcete po mně?"

"Uplatněte svůj vliv. Mně nevěří, nechme stranou proč. Jsem pro svou ženu starší pán, s nímž sdílí domácnost a dejme tomu občas taky lože, když už to jinak nejde. Nejde ovšem o mé potěšení, nýbrž o holou existenci. Víte, co by z toho mohlo být za aféru? Jako lékař reprezentujete zdravý rozum. Vyložte jí, že se vlastně nic nestalo, že byla vždycky zdravá, že si to jenom nepřiznávala. Že se musí šetřit a nevyčerpávat se. Přesvědčte ji, aby se nevyčerpávala, aby nevycházela. Nebo ať si pro mě za mě

jde, kam chce, ale aspoň s holí. Vždyť je to opravdu i váš zájem!"

"Takže kdyby přišlo na věc," přivřel Loosman tmavé oči, "asi byste řekl, že ten zubař, co bydlí nad vámi, cpal do vaší ženy všelijaké medikamenty, až ji pobláznil. Farář a židák! Ti vám to za-vařili, co?"

Charvátovo čelo zezelanalo. "Tož, pane doktore, mluvil bych o vás velice nerad, ale asi bych musel. Můj život je beztak v troskách, že?"

"Takže ve vlastním zájmu mám pravdě zatlačit oči?"

"Prosím vás, co je pravda v tomto případě?"

"Tuhle otázku jsem už někde četl. Z Jeruzaléma nám pak nezůstal kámen na kameni."

"Nemluvíte vážně! Vaši předkové podlehli v koloniálním konfliktu s velmocí. Ztratili stát a vlast, ale nevidím, co s tím mám dělat já a má rodina?"

"Herodes jako menšinový představitel, Kaifáš opozičník v mezích reality a

Pilát okupační úředník. A přece našli společný jazyk. Od té doby jsou nebezpeční všichni tři ruku v ruce. Aspoň Loosmanovi. Vám taky."

"Nerozumím. Nabízím vám dohodu, protože chci žít v klidu. Vám záleží na něčem jiném?"

"Tedy ani Herodovi ani Pilátovi nešlo o nic jiného. A Kaifáš se také chtěl udržet ve funkci až do důchodu. Vaše přání jsou jasná. Ale řekl bych, že průměrnost nároků neospravedlňuje podlost, jak se vy Češi rádi domníváte!"

"Skromnost snad není proviněním. Můj národ nechte na pokoji! On si taky nic víc nepřeje! Vy jste ostatně přišel o rodinu jen kvůli velkým cílům velkých sousedů! Tak proč se divíte mé, respektive naší opatrnosti?"

"Loosman jistě viděl leccos. Přesto je mu někdy tak těsno ve vašem malém ráji, že si do postele bere čtivo v němčině. Nechme toho. Ptát se Čecha co je pravda, nemá smysl, když se zajímá jen o to, co ta pravda asi tak může

stát a kde ji prodávají. Ještě vás nenapadlo, že o svou pravdu se podělíte se svými přáteli? K službám! Jistěže se vaše paní musí šetřit. Přál byste jí větší hromádku prášků pro spaní? Má úcta, servus a nazdar!"

"Nechcete mně rozumět a zneužíváte mé tísně!"

"Přestěhujte se někam, kde o vás nikdo nebude nic vědět. Ahoj, pane Charvát!" Loosman předklonil ramena přes měkké břicho.

"Mám dospívající dceru a nemocnou ženu! A pěkných pár let do důchodu! Potřebuju klid, i kdyby na to měl někdo doplatit! Na shledanou, pane doktore!"

Malaníková rozevřela oči doširoka: "Pojďte! Rychle! Nemusíte se zouvat, když nechcete. Nebo chcete?"

"Prší," řekl a smekl polobotky s nohou. "Váš manžel?"

"Ale kdepak! Ten je daleko. Už jsem z toho vedra celá zmátožená. Spala jsem. Kluk zas někde..." Omlouvala se? Za co?

"Prosím vás, otevřete okno," požádal kvůli vydýchanému vzduchu.

"A mně bude zima! To sáčko máte z Tuzexu?"

"Slibovala jste, že budete vzpomínat."

"Cigaretu nemáte? Člověk sotva přiletí z práce. Copak jste tak hr?"

"Každý máme svou práci."

Seděla na pohovce s lýtky pod zadkem. Nastavovala silná oblá kolena a předstírala, že přemýšlí.

"Oni jsou mně protivní. Co bych na ně vzpomínala. Snesete trochu vína. Jste mužský. Nebo nejste?"

Host pokrčil rameny.

"Všichni jste stejní. Myslíte jen na špatnosti."

"To je náhodou má práce."

"Mužský myslí jen na tu jednu špatnost. Jako Charvát taky. Tak se napijte! Ta jeho stejně o všem ví a trpí mu to. Co má taky dělat? Přitom je to bába nenávistná. Vidíte, proč jsem chtěla, abyste šel rychle dovnitř a neokouněl. Aby se nedomákli, že jste u mě. Ona a ten

jejich žid! Znáte ho, doktora?"

"Pan Charvát má poměr?"

"Spíš druhé manželství, jestli ne první! Divíte se mu? Co by si počal se ženskou, která musí být celá prosezená! Je to špatné, když si opuštěný člověk najde náhradu?"

Kmitem se usmála, dotkla se návštěvníkova kolena, stáhla paži jako po zdařilém uštknutí. "Spává tam. Nebo si to odbude a šup zpátky. Nakonec to tak dělá kdekdo, tak co?"

Host upil červeného vína. Zíral do prázdna a do mezery mezi blůzkou a sukní, kde prosvítal proužek tučnější ženské nahoty. "A kdo chodí za ní?"

"Já vám to řeknu, ale slibte mně, že mě za to budete chránit!"

"Před kým?"

"Ona si posílá pro toho žida svou vlastní holku. Řekněte, jestli se to sluší? Já se jich bojím!"

"Vy myslíte, že paní Charvátová má poměr s panem Loosmanem?"

"A přitom chodí do kostela! To je

to pokrytectví! Ona se o něho přímo bojí! Znáte ho, co je to za ptáčka?"

"Vy se domníváte, že dcerka o tom poměru ví?"

"Ta ví všecko! To je povedená rodinka!"

"Abyste rozuměla, paní Malaníková, jde o to, jestli paní Charvátová nebo někdo z rodiny nebo z jejich okolí, jestli se někdo projevoval jako náboženský fanatik. Jestli někdo má s někým poměr, to tak dalece pokroku nevadí."

"To je fakt, mně to taky nevadí. Ať si každý dělá, co chce!"

"Ale také nám záleží na morálním zdraví nastupující generace, že ano?"

Smekl ženskou dlaň se svého kolena.

"Jestli vás zajímá ta malá, tak jste měl jít na ni. Co chodíte za mnou?"

"Myslel jsem, že mně třeba pomůžete."

"A co z toho budu mít, když mně nikdo nepomůže?"

"Kdybyste se dozvěděla někdy něco konkrétního..."

"Konkrétně je to kurvička, abyste

věděl! A její máma taky!"

Host si obouval polobotky s nepřítomným výrazem v obličeji.

"Podívejte se na mě, vždyť jsem starý člověk. Zestárnul jsem už před moc léty a stárí se mě drží dodnes a myslím, že mně zůstane věrné až do smrti," řekl Loosman uvážlivě. "Konec konců když máte jakžtakž slušnou práci a trošku peněz, i vleklé stárí se dá vydržet. Přesto bych vám nepřál, abyste zkusila, co jsem prožil. Nemyslím zrovna ten koncentrák, ale samotu, od které vás neosvobodí žádná armáda, ani přátelé, i kdyby vás měli dokonce rádi. A jak dlouho vás přátelé milují? Než se z nich stanou nepřátelé. Najdete si jiné, to je pravda, ale od samoty vám nepomůžou, protože už víte, jak to skončí..."

"Nevěřím, že zrovna vy byste zapíral přátelství," namítla Anna.

"No o tom ještě bude řeč. Právě že zapřel, ale na Loosmanovi už tak moc nezáleží. O vás jde, milá paní!"

"Budete mě přemlouvat?"

"Spíš varovat."

"A nebo vyhrožovat?"

"Hnedle si to ujasníme a potom taky pochopíte, proč s tím vším nespěchám. Pravděpodobně s vámi mluvím naposled. Až bude jasno, nebudete o mně chtít ani slyšet."

"Manžel vás požádal o přátelskou službu?"

"Nevím, jestli váš manžel byl kdy mým přítelem? Byly časy, kdy jsem si přál za přítelkyni vás. To bylo ještě docela nedávno, chvílemi jsem se ani necítil jako starý chlap, když jsem si dovolil na vás myslet."

"Vy pořád o sobě jako o stařečkovi!"

"Protože jsem zestárnul strachem, ne roky! Jsou dvě nezvratné a nepříjemné skutečnosti, před kterými vás musím varovat. Za prvé před samotou, do které upadnete jak do bláta, jestli vás manžel opustí. On nevěří, že jste se uzdravila kvůli sobě a ne jemu natruc. Nevěřící a bojí se. O všechno."

"Vím. A ta druhá věc?"

"Správně tušíte, že si zasloužím jen pohrdání. Udal jsem vás osobně. Pro jistotu. Stačilo zvednout telefon. Proč? Pro strach. Mně nepomůže, Aničko, ani když mně křesťansky odpustíte, protože oni mně neprominou, že jsem jim strčil pod nos něco tak mrzutého, jako je dneška podezření na zázrak. Ale můžete mě zachránit před mým strachem a svého muže zachráníte před jeho strachem, když uděláte to, o co vás všichni včetně těch policajtů důtklivě prosíme. Zůstaňte ještě pár měsíců sedět na židli. Pak do lázní a pomaličku polehoučku mezi lidi. A nikomu hřebínek z hlavy nespadne."

"Jak víte, že se zítra postavím na nohy, když dnes zalžu?"

"Malověrná?" podivil se zubař.

"Abyste už raději šel, pane doktore!"

"Jistěže. Už mě nepotřebujete, ale poslední slovo: neodpouštějte mně, Aničko! Raději, když mě budete nenávidět! Aspoň budu mít opak vaší lásky, když už to s námi asi nikdy lepší nebude!"

Pověděl bych vám s Bohem, kdybych to dokázal, ale na shledanou se tu ovšem taky nehodí!"

"Vy jste tajtrlík, pane doktore," usmála se paní Charvátová unaveně. "Vy všichni jste hlavně tajtrlíci."

Za mřížkou zpovědnice viděla přikloněnou tvář mladého muže. Čelo si stínil dlaní. Poslouchal soustředěně. Na čem opravdu záleží? Co ještě chce vědět?

Dodala: "Radši bych byla mrzák."

"Vy jste se zpovídala v poslední době Otci Steinerovi, že?"

"On je starší člověk..."

"Tak se vám s ním mluvilo lépe..."

"O takových věcech..."

"Není s ním dobře. Vrátili nám ho z nemocnice. Ale vy jste dobře udělala, že jste přišla, že jste už nečekala..."

Slimáčka zaplavila mlčenlivá lítost. Teď by tu bylo třeba starého muže, aby z tradice obecných slov vyvolil několik povšechných rčení, kterým by desetiletími životní zkušenosti a hodinami modlitby

dodal cenu živoucí látky, z níž lze znovu vystavět rozdrolenou lidskou bytost. Až zemře... Co já? Co já a Pán, až nás opustí staří pánové, masívní a mužní v samozřejmé jistotě kárajících i žehnajících? /"Josífku, nebuďte taková slečinka! Viděl jsem umírat chlapy v poli a tenkrát jsem poznal, že lidská bolest nepomine, dokud nepomine všecko. Nemáme právo lhát nikomu, kdo jde na smrt a to jsme my všichni."/

"Dobře, že jste přišla. Říkáte, že ve skutečnosti zdravotnický vzato mohla jste kdykoliv vstát a jít, kdykoliv, kdy byste se k tomu odhodlala. Ale vy jste se nemohla rozhodnout. Nebyla jste dost svobodná sama od sebe. Když k vám přišel Pán, řekl: Vstaň a choď! Vstala jste a to je důležité. Kdo vstane a jde, protože mu to řekl Pán, bere na sebe svůj kříž. Váš kříž tedy bude vaše zdraví. Bojíte se o své blízké. Časy jsou jistě zvláštní, když se lidé bojí toho, komu se dostalo smilování. Také váš život, když už nebudete nemocná a když se

budete podobat všem ostatním, bude naplněn strachem a novými trápeními. Křesťanství nikomu neslibuje, že ho zbaví bolesti, pouze nabízí, že lidskému utrpení dá smysl. Jaký smysl? Možná právě když všichni osvědčují vůči Bohu i bližním svou sílu, moc a nezávislost, právě my snad máme dosvědčit podstatnou lidskou slabost a závislost. Kvůli pravdě tohoto světa. Odejde-li od vás manžel, nezapomeňte, že ve skutečnosti zůstává vedle vás. Nepřítomní mnohdy nabývají nad našimi životy vliv, který by v naší těsné blízkosti nikdy nepodrželi. Budete-li vy blíž svému kříži, bude i on ve vás a s vámi blíž pravdě svého života. Ať se stane co se stane, lhát už nemůžete. Co byste jednou odpověděla, až by se vás Ježíš zeptal: řekl jsem ti, abys vstala a tys neměla ani tolik důvěry, abys poslechla... Dotkla se vás milost Boží, jděte s ní."

Kaplan zvedl oči. Slyšel povědomé kroky. Kostelník pospíchal lodí od sakristie jako posel se spěšnou zprávou.

Slimáček prosil a pak zvedl pravici:
"Ego te absolvo in nomine..."

Paní Anna povstala a šla k oltární
mřížce.

Kostelník šeptal: "Otec Steiner
říkal, že vás potřebuje." Kostelník
vzlykl: "Otec říkal, že vás potřebuje
naposledy."

enato VII

Pavel Svanda

ZÁZRAKY

V MALÉM RÁJI

léto 88

Olomouc

~~enato~~

T ř i

b á s n ě

/ Víra Naděje Láska /

C z e s ł a w M i ł o s z

W i a r a

Wiara jest wtedy, kiedy ktoś zobaczy
Listek na wodzie albo kroplę rosy
I wie, że one są - bo są konieczne.
Choćby się oczy zamknęło, marzyło,
Na świecie będzie tylko to, co było,
A liść uniosą dalej wody rzeczne.

Wiara jest także, jeżeli ktoś zrani
Nogę kamieniem i wie, że kamienie
Są po to, żeby nogi nam raniły.
Patrzcie, jak drzewo rzuca długie cienie,
I nasz, i kwiatów cień pada na ziemię:
Co nie ma cienia, istnieć nie ma siły.

N a d z i e j a

Nadzieja bywa, jeżeli ktoś wierzy,
Że ziemia nie jest snem, lecz żywym ciałem,
I że wzrok, dotyk ani słuch nie kłamie.
A wszystkie rzeczy, które tutaj znałem,
Są niby ogród, kiedy stoisz w bramie.

Wejść tam nie można. Ale jest na pewno.
Gdybyśmy lepiej i mądrzej patrzyli,
Jeszcze kwiat nowy i gwiazdę niejedną
W ogrodzie świata byśmy zobaczyli.

Niektórzy mówią, że nas oko łudzi
I że nic nie ma, tylko się wydaje,
Ale ci właśnie nie mają nadziei.
Myślą, że kiedy człowiek się odwróci,
Cały świat za nim zaraz być przestaje,
Jakby porwały go ręce złodziei.

M i ł o ś ć

Miłość to znaczy popatrzeć na siebie,
Tak jak się patrzy na obce nam rzeczy,
Bo jesteś tylko jedną z rzeczy wielu.
A kto tak patrzy, choć sam o tym nie wie,
Ze zmartwień różnych swoje serce leczy,
Ptak mu i drzewo mówi: przyjacielu.

Wtedy i siebie, i rzeczy chce użyć,
Żeby stały w wypełnienia łunie. —
To nic, że czasem nie wie, czemu służyć:
Nie ten najlepiej służy, kto rozumie.

Czesław Miłosz

Víra Naděje Láska

přeložil Václav Burian

C z e s ł a w M i ł o s z

V í r a N a d ě j e L á s k a

přeložila Iveta Mikešová

V í r a

Tehdy je víra, když někdo uvidí
Lístek na vodě nebo kapku rosy
A ví, že ony jsou - neboť nutné jsou.
O čemkoli by se pod víčky snilo,
Na světě bude jenom to, co bylo.
Do dálky list říční vody odnesou.

Víra je také, když si někdo zraní
Nohu kamenem a ví, že kameny
Jsou tu, aby nám nohy poranily.
Hedťe, jak dlouhé jsou stíny pod kmeny
A náš i květů stín padá na zemi:
Čemu stín chybí, k bytí nemá síly.

V í r a

Víra to znamená, když někdo všimne si
lístčku na vodě nebo kapky rosy
a ví, že jsou tady, neboť je jich třeba.
Byť by se s očima zavřenýma snilo,
na světě bude zas jenom to, co bylo
a lístek do dále nese říční voda.

A víra je také, když si někdo zraní
nohu o kameny a ví, že kamení
je proto, aby nám nohy poranilo.
Hleďte na dlouhý stín vržený stromem,
naš stín i stín květů padají na zem:
co nemá stín, nemá sílu, aby bylo.

N a d ě j e

Naděje bývá, pokud někdo věří,
Že země není sen, jenž by se jen zdál.
Nemyslí si, že zrak, sluch i hmat klamou.
A všechny věci, které jsem tady znal,
Jsou jak zahrada, kam nahlížíš branou.

Vejít nelze. Ona však určitě jest.
Kdybychom lépe, moudřeji hleděli,
Ještě květ nový a též bezpočet hvězd
V zahradě světa snáz bychom viděli.

Někteří tvrdí, že nás máme oči
A že nic není, jenom se to zdává,
Ale vždyť právě těm chybí naděje.
Myslí, že když se člověk zády točí,
Celý svět za ním hned býti přestává,
Jak by ho unesly ruce zloděje.

N a d ě j e

Naděje je zase, jestliže se věří,
že země není sen, že je tělem živým,
a že nás zrak a sluch, ani hmat neklamou,
a že všechny věci, o kterých tady vím,
jsou jako zahrada, když stojíš před branou.

Vejít se tam nedá. Ale určitě je.
Kdybychom lépe a moudřeji hleděli,
nejednu hvězdu a nejeden nový květ
v zahradě světa bychom uviděli.

Někteří říkají, že nás šálí oči
a že nic není a všechno se jen tak zdá,
ale právě oni nemají naději.
Myslí si, že když se člověk pootočí,
za jeho zády hned celý svět přestává
být, jako kdyby ho ukradli zloději.

L á s k a

Láska znamená na sebe pohledět,
Jako se hledí na věci nám cizí.
Kdo tak hledí, a může to nevědět,
Jako jedna se v mnoha věcech ztrácí,
Trampoty různé mu ze srdce zmizí,
Příteli, řeknou mu stromy a ptáci.

Potom užít sebe i věci touží,
Aby se v mocném jasu naplnili.
To nic, že občas neví, čemu slouží:
Neslouží nejlíp ti, kdo pochopili.

L á s k a

Láska to znamená na sebe pohledět
tak, jako se hledí na ostatní věci,
neboť každý je jen jednou věcí z mnoha.
Kdo se tak dívá, ač nemusí to vědět,
z rozličných trápení svoje srdce léčí,
pták i strom na něho, příteli, volá.

Tehdy chce sebe i všech věcí použít
tak, aby stanuly v záři naplnění.
Nevadí, že občas neví, čemu sloužit:
Ne ten vždy nejlépe slouží, kdo rozumí.

Tři básně z cyklu "Svět /naivní poema/",
Varšava 1943; sbírka "Záchrana", Varšava
1945; přeložila I. Mikešová a V. Burian

~~enato~~

Věčně mladá Paříž
První hodiny války

Stefan Zweig

V ě č n ě m l a d ě P a ř í ž

Nadepisuji-li listy pařížských dnů dra-
hým jménem Rainer Maria Rilke, ačkoliv to
byl německý básník, děje se tak proto, že
jeho společnost se mi stala nejčastější a
nejmilejší a - jako na starých obrazech -
- vidím stále jeho odraz v sutý nad hori-
zontem tohoto města, jež miloval jako žád-
né jiné. Připomínám-li jeho a ony další
mistry slova, zkovaného osvětleným zlatnic-
kým uměním, zamýšlím-li se nad těmito uctí-
vanými jmény, která prosvětlovala mé mládí
jako nedosažitelné hvězdné obrazy, trýzní
mě neodbytně žalostná otázka: mohli by tak
čistí, výlučně k lyrismu obrázení básníci
v naší současné době turbulence a všeobec-
né zkázy vůbec existovat? Není to nezvěst-
né pokolení, které v nich láskyplně opla-
kávám? Pokolení, které v našich dnech
zmítaných všemi živly osudu, vylučuje bez-
prostřední návaznost a následování? Tito
básníci, jimž je cizí dychtivost po vněj-
ším světě s angažovaností širokých mas

Ještě s. odznaky sti a důstojnosti a zisku,
básníci, kteří nežádají nic, než moci tvo-
řit v tichém úsilí, ne bez utrpení do tvá-
řet strofu za strofu, každý řádek pro-
chnout hudbou, osvěžit barvami, rozžehnout
obrazy. Uprostřed našeho hlučícího dne tvo-
řili společenství téměř mnišského řádu.
Oni, vědoucí o rubu každodennosti, pro něž
na světě nebylo nic důležitějšího, než něž-
ný a přeci dunění času přetrvávající hlas,
každý rým podrobuje se ostatním, oddává se
onomu nepopsatelnému pohybu - jenž tišší
než tón ve větru padajícího listu - se svým
chvěním přeci dotýká i těch nejvzdáleněj-
ších duší. Jak povznášející, jak předobraz-
ná byla pro nás mladá přítomnost těch věr-
ných sobě samým. Oněch přísných služebníků
a opatrovníků jazyka, kteří dali svou lás-
ku jedině znělému, zvučícímu slovu. Slovu,
jež platilo nikoliv době, dobovosti, časopis-
ům, časnosti, nýbrž t r v a l é m u,
přetrvávajícímu. Téměř zahanbující bylo

pohlédnout na ně, neboť - jak tiše žili, jak nepozorovaně, jak neviditelně. Jeden jako venkovan, druhý nepatrným zaměstnáním, třetí putováním zzemí jako pašijový, trpící poutník; všichni ti, jež znal jen málokdo, avšak od těch nemnohých o to vášnivěji milováni. Jeden v Německu, onen ve Francii, jiný v Itálii a přeci každý z nich v jedné a téže vlasti, neboť žili jediné poezii. Vzdálení s. tak přísným odřikáním všeho efeméerního, formovali skrze uměleckou tvorbu k této podobě svůj vlastní život. Stále znovu se mi zdá obdivuhodné, že jsme v dobách naší mladosti měli mezi sebou takto neposkvvrněné básníky. Se ztajenou péčí si však kladu otázku: mohly by ještě i dnes, při nynějším způsobu života, který člověka škrtičsky vyhání z každého vnitřního usebrání jako lesní požár zvěř z jejích nejtajnějších úkrytů, takové lyrismem obtížené duše vůbec existovat? Mohly by být? Předobře vím, jak stále

znovu zasahuje obdiv básníka čas a Goethova chvějivá útěcha: "...neboť země se zjevuje znovu, jak je jí předurčeno...".

Opět a opět budou povstávat takoví básníci v návratu plném milosti, neboť nesmrtelnost propůjčuje ještě čas od času tuto drahocennou záruku i nedůstojné době. A což je-li právě ta naše nepřející k nejčistšímu, nejodlehlejšímu, nedopřávající žádným způsobem čekání, kruhy a pouta, smysl a usebranost, jak bylo témuž dovoleno v ještě laskavém a mírném čase předválečné Evropy? Nevím, kolik dnes tito básníci, Valéry, Verhaeren, Rilke, Pascoli, Francis Jammes, ještě znamenají, nakolik jsou generací pro dnešní dobu, již s postupujícími roky proniká sluchem namísto této drahé hudby klapot mlýnského kola propagandy a dvojí hřmění děl. Vím pouze a cítím povinnost vzdát dík nauce, která se svrchovaným spiklenectvím oblažuje přítomnost svatou dokonalostí uprostřed již zmechanizovaného světa.

Ohlížeje se zpětně na svůj život, vidím majetek sotva významnější, nežli že mi bylo dovoleno mnohému z nich být lidsky na blízkou a že na mé rané uctívání smělo navazovat trvalé přátelství. Z nich všech nežil možná nikdo tišeji, tajuplněji, neviditelněji, než Rilke - nebyla to však žádná úmyslná, chtěná, žádná kněžsky uchvacující samota, jaké třeba v Německu celebroval Stefan George. Tichost vyrůstala jaksi kolem něho, všude kam přišel a kde se nacházel. On sám ustoupil každému hluku, a právě tak své slávě - tomuto "souhrnu všech nedorozumění, jež se hromadila okolo jeho jména", jak se jednou krásně vyjádřil. Marně doléhající vlny novoty zaplavovaly pouze jeho jméno, nikoliv však jeho osobu. Rilke byl těžko k dosažení. Neměl žádný dům, žádnou adresu, kde by jej bylo možno vyhledat, žádný domov, žádné bydliště, žádné zaměstnání. Byl stále na cestách a nikdo, mnohdy ani on sám, nevěděl,

kde se ocitne přístě. Pro jeho nesmírně senzi-
~~tabilní~~ a tíživě citlivou duši byl každý
plán, pevné rozhodnutí, každý ztrnulý úmysl
a každé ohlášení už břemenem. Bylo tedy nut-
no se předem vzdát jenom té náhodě, že by
jej člověk potkal. Stál jsem v kterémsi ital-
ské galerii a cítil tichý přátelský úsměv,
aniž jsem si uvědomoval, od koho skutečně
pochází. Potom teprve bylo poznat jeho modré
oči s oblažujícím pohledem, které na sebe
upoutávaly nenápadně pozornost svým vnitřním
světlem. Právě tato nenápadnost a tichost
však byla nejhlubším tajemstvím jeho bytí.
Tisíce lidí míjelo tohoto mladého muže s
lehce melancholický svislým světlým knírem,
nijak zvlášť nápadného, s obličejem trochu
slovanských rysů, aniž měli ponětí, že to to
je básník a k tomu jeden z největších bás-
níků našeho století. Jeho vyjimečnost byla
zřejmá často jen nejbližšímu společenskému
okruhu - ten neobyčejnější způsob jeho bytí.
Měl nepopsatelně tichý způsob projevu, při-

cházení. Vstoupil-li do místnosti, kde byla pohromadě nějaká společnost, událo se to do té míry nehlučně, že jej sotva kdo postřehl. Tiše naslouchaje si pak sedl, mnohdy bezděčně pozvedl čelo jakmile se zdálo, že jej něco zaměstnává a když on sám začal hovořit, tak vždy bez jakéhokoliv afektu či či tvrdého důrazu. Vyprávěl přirozeně a jednoduše, jako když matka vypráví svému dítěti pohádku a stejně láskyplně. Bylo podivuhodné sledovat, jak nározně utvářel a naplňoval smyslem i to sebemenší významné téma. Avšak sotva vycítil, že by byl ve větším okruhu středem pozornosti, skončil hovor a pohroužil se opět do svého mlčenlivého, pozorného naslouchání. V každém pohybu, v každém gestu byla tato tichá jemnost. Sám když se smál, byl tón jeho nikoliv pokryteckého smíchu právě jen naznačený. Cítil potřebu ticha a nic jej proto nevydělilo tou měrou, nežli hluk a v prostoru vnímání a cítění každá prudkost a

vehemence. "Oni mě vysilují, ti lidé, kteří své pocity zvracejí jako krev", řekl mi jednou, "a ruský naturel si lze proto připustit ne více, než jako obsah úplně malé likérové sklenky." Neméně než uměřenost v jeho jednání byla pro něj takřka fyzickou potřebou čistota, pořádek a klid. Rozrušilo jej na celé hodiny, musel-li jet v přeplněné pouliční dráze, či sedět v hlučícím hostinci. Všechno vulgární bylo pro něho nesnesitelné a ačkoliv žil ve velice chudých poměrech, nesl jeho oděv vždy pečet čistoty a vytríbeného vkusu. I obložení bylo důkladně promyšleným, zbásněným mistrovským dílem nenápadnosti, přeci však vždycky s nezřetelným, zcela osobním nezbytným malým doplňkem, který ho zřetelně těšil, jako např. tenký stříbrný náramek okolo zápěstí. Neboť svým estetickým smyslem pro náplň a symetrii docházel až k největší intimitě a osobitosti. Jednou, když odmítl právem mou pomoc jako nenále-

žitou, jsem v jeho bytě přihlížel, jak si před odcestováním chystal zavazadla. Bylo to jako kladení mozaiky, každou jednotlivou věc položil téměř něžně do starostlivě vyšetřeného prostoru. Byl bych se cítil provinile, kdybych byl přispěl na pomoc a narušil tak toto květenství pospolitosti. Tento jeho elementární smysl pro krásu provázel i druhořadé, nepodstatné detaily. Rukopisy byly psány kaligraficky okrouhlým druhem písma, starostlivě na nejkrásnější papír. S toutéž průkaznou vzorností se - jako pod dirigentovou taktovkou - řadil verš k verši. I pro ten nejbezvýznamnější dopis volil vybraný papír a jeho pravidelný, čistý a okrouhlý rukopis postupoval až na sám okraj. Nikdy, při sebemenším sdělení, si nedovolil nějaké přeškrtnuté slovo, nýbrž vždy, jakmile se mu nějaký výraz nebo věta nezdála dokonale přesná, psal s velkolepou trpělivostí celý dopis ještě jednou. Nikdy nedal Rilke z ru-

kou něco, co nebylo úplně dokončeno. Tato ztlumenost a současně koncentrovanost jeho bytí působila podmanivě na každého, kdo se ocitl v jeho blízkosti. Stejně jako bylo vyloučeno o Rilkově samém smýšlet ukvapeně, tak také každý ztratil v jeho chvělivě tiché přítomnosti všechnu svou přehlivost a domýšlivost. Neboť jeho umírněné chování působilo jako nějaká tajemná, trvale účinná morální síla. Po každém delším rozhovoru s ním nebyl člověk schopen celé hodiny i dny jakékoliv hrubosti. Z druhé strany ovšem tato stálá mírnost jeho bytí, jeho ne zcela se odhalující vůle, ukládala každé zvláštní srdečnosti včasnou hranici. Věřím, že jen málokdo se směl chlubit, že je Rilkovým přítelem. V šesti zveřejněných svazcích jeho korespondence toto oslovení téměř nikdy nenajdeme a zdá se, že od svých školních let bratrsky důvěrným "Ty" nepoctil takřka nikoho. Připouštět si kohokoliv nebo cokoliv bylo

pro jeho mimořádnou senzibilitu neúnosné a zvláště mužské individuality mu působily přímo fyzickou nevolnost. Ženám se v rozhovoru poddával snáze. Jim psal mnoho a rád a projevoval se v jejich přítomnosti uvolněněji. Možná to bylo pro zastřenou barvu jejich hlasu, která mu dělala dobře, protože nepříjemnou hlasitost snášel jen stěží. Ještě ho vidím před sebou v rozmluvě s jedním vysokým aristokratem: schoulený do sebe, se skleslými rameny a pohledem občas upřeným kamsi vzhůru, neboť jeho oči nesměly prozradit, jak mnoho pod takovým nepříjemným falsetem trpěl. Ale jakým štěstím byla Kilkova přítomnost pro člověka, o němž smýšlel v dobrém. I to jsi pocítoval jeho vnitřní laskavost, která ačkoliv ve slovech i gestech úsporná, spočinula vždy jako hřejivý, uzdravující a posvěcující paprsek na nejniternější hladině duše. Paříž, to to město, jež znásobuje tep srdce, působilo na Kílka, plachého a

zdrženlivého mnohem větší činností.
Možná také proto, že jeho dílo a jeho jméno zde nebylo známé a on se v anonymitě cítil vždy svobodněji a šťastněji. Navštěvoval jsem jej tam ve dvou rozdílných pronajatých pokojích. Každý byl jednoduchý a bez ozdob a přece, jakmile jej ovládl básníkův smysl pro krásu, získal si okamžitě osobitý ráz a poklid. Nikdy to nesměl být mohutný činžovní dům s hlučícími sousedy, raději starý, byť i méně pohodlný, v němž by se byl mohl cítit více jako doma. Všude kde byl si ihned uměl vytvořit smysluplně a svému bytí odpovídajícím způsobem vnitřní prostor, díky pořádku milovné energii. Obklopovalo jej minimum věcí, ale vždy zářily květiny ve váze nebo skleněné číši. Možná dárek od žen, možná jím saným s něhou vlastnoručně přinesené. Ze stěn svítily vždy knihy v krásných vazbách, nebo pečlivě zabalené. Neboť knihy miloval jako němá, mlčenlivá zvířata. Na psacím stole ležely -

- rovné jako svíce - knihy a pera, listy nepopsaného papíru seřazeny v pravém rohu. Ruská ikona, katolický krucifix, jež ho myslím doprovázely na všech cestách, dávaly tomuto pracovnímu koutu lehce religiózním charakter, ačkoliv jeho religiozita nebyla vázána na žádné určité dogma. Z každé jednotlivosti se dalo tušit, s jakou něhou a pečlivostí byla vyvolena a opatrována. Když někomu vracel půjčenou knihu, nebylo ihned zřetelné, zda je to ona. Byla totiž zabalena do hedvábného papíru, bez nejmenšího pomačkání a jako nějaká pozornost k svátku převázána ozdobnou stuhou. Ještě si vzpomínám, jak mi jako drahocný dar přinesl do mého pokoje rukopis "Písně o lásce a smrti" a dodnes opatruji stuhu, již byl rukopis převázán.

Ale nejkrásnější bylo procházet se s Ril-
kem po Paříži. Neboť to znamenalo vidět
v plném významu a týmž osvětlujícím zra-

ken i to nejméně postřehnutelné. On ro-
val každou maličkost a sám rád polo-
ně předčítal nápisy na firemních štítech,
neboť mu svým rytmem připomínaly klinkání
zvonků. Poznávat a znát Paříž až do nej-
zazších zákoutí byla jeho vášně, téměř je-
diná, jakou jsem u něho postřehl. Při jed-
nom setkání u našich společných přátel
jsem mu vyprávěl, jak jsem den před tím
narazil náhodou na staré hradby hřbitova
de Picpus, kde ležely poslední oběti guillo-
tiny, mezi jinými André Chenier. Popisoval
jsem mu ten malý, travou zarostlý palouk
s poničenými hroby, jež vyhlížely jako vzác-
ní cizinci a jak jsem potom na zpáteční ces-
tě v jedné uličce spatřil otevřenou branku
klášterní ambit, kde se v kruhu procházely
novicky - jako v nějakém blaženém smu - jen
tiše, mlčky, s růžencem v ruce. Jakkoliv
jindy zřídka, byl tentokrát tenhle tichý,
dokonale se ovládající muž, poněkud netrpě-
livý: přál by si jej vidět, hrob André Che-

7
niera a klášter. Zda bych jej tam nechtěl zavést. Šli jsme hned příští den. Užaslý stanul zaraženě nad tímto osamělým hřbitovem a nazval jej "nejlyričtějším místem Paříže". Když jsme však přicházeli ke klášteru, byla brána zavřená. Tu jsem mohl vyzkoušet jeho trpělivost, již v životě samém ovládal s nemenším mistrovstvím než v tvorbě. "Čekajme na příležitost", řekl. A s lehce skloněnou hlavou se postavil tak, aby mohl nahlédnout dovnitř, až by se brána otevřela. Stáli jsme tam asi 20 minut, když v tom přešla napříč přes ulici řádová sestra a zazvonila. "Teď", oddychl si tiše a pohnul se. Ale sestra, která si povšimla jeho tiché zvědavosti, neboť, jak jsem již řekl, atmosféru kterou vyzařoval, vycítil člověk už z dálky, přistoupila k němu a tázala se, zda na někoho čeká. Usmál se na ni měkce, tím plachým úsměvem, který si ihned získával důvěru a s otevřenou srdečností řekl, že by rád viděl křížovou chodbu. Sestra

usmívajíc se sama k sobě, lituje, ale vpustit jej nesmí. Přeci však mu radí, aby přešel k vedlejšímu zahradnímu domku, z jehož oken v horním patře je na ambit docela pěkný pohled. A tak se, jako mnohdy předtím, splnilo jeho přání i tentokrát.

Ještě vícekrát se naše cesty křížily. Kdykoliv ale myslím na Rilka, vidím jej v Paříži, neboť prožití jejích nejtragičtějších hodin zůstal ušetřen.

První hodiny války

V těchto prvních válečných týdnech r. 1914 se pozvolna stalo nemožným vést s kýmkoliv rozumný rozhovor. Ti nejmírnější, ti nejdobromyslnější byli oparem krve jako opilí. Přátelé, jež jsem vždy znal jako nepopíratelné individualisty a duchovní anarchisty, změnili se přes noc ve fanatické patrioty a z patriotů v bezuzdné okupanty. Každá rozmluva končila buď v pitomých frázích jako: "...kdo neumí nenávidět, ten také neumí správně milovat...", nebo v jiných nesmyslných prohlášeních. Kamarádi, s nimiž jsem za ta léta neměl ani jedinkrát různé, obviňovali mě najednou zcela hrubě, že už nejsem více Rakušanem. Musel jsem se vrátit přejít přes Belii nebo Francii. Ano, dokonce mi obezřele naznačovali, že na člověka takových náhledů /jako např. ten, že válka je zločin/ musí vlastně upozornit úřady, neboť "Defaitisté" /poraženci/ - to krásné označení bylo vynalezem právě ve Francii - jsou bezesporu vždy největšími

Zrádci národa. Zbývalo jediné: stáhnout se do sebe a mlčet, dokud ti druzí horečně blouznili a běsnili. Nebylo to lehké. Neboť žít o samotě v exilu /což jsem poznal dokonale/ nebylo tak hrozné, jako sám ve vlastní zemi. Ve Vídni se mi všichni staří přátelé odcizili a k navázání nových přátelství byla teď ta nejméně vhodná doba. Jediný, s kým bylo možno hovořit ze zárukou plného niterného porozumění, byl Rilke. Podařilo se vyžádat jej z aktivní služby pro práci ve válečném archivu, který byl do Vídně přestěhován. Neboť jeho přecitlivělým nervům způsoboval smut a lomož skutečnou psychickou nevolnost a byl by býval tím nejnemožnějším vojákem. Musím se chtěj nechtěj snát, když si ho vybavím v uniformě. Jednoho dne slyším klepání na dveře. Vstoupil nějaký voják, značně bázlivý. V příštím okamžiku jsem se vyděsil: byl to Rilke ve vojenském. Vypadal k pláči nemotorně, se stísněným hrdlem, zničený už i jen pomyšlením musit

se uctivě, se sraženými podpadky hlásit každému kolemjdoucímu důstojníku. A protože ve svém magickém tíhnutí k dokonalosti se snažil příkladně přesně provádět mimo jiné i tyto nicotné formality služebního řádu, nalézal se ve stavu ustavičného zděšení. "Měl jsem vojenskou uniformu v nenávisti už na kadetce", řekl mi jednou stísněně. "Věřil jsem, že jsem jí unikl navždy. A teď znovu, po téměř čtyřiceti letech!" Naštěstí se našly pomocné ruce, jež ho ochránily a on byl díky důkladnému lékařskému vyšetření z vojenské služby propuštěn. Ještě jednou přišel do mého pokoje - to už opět v civilních šatech - rozloučit se. Měl bych spíše říci: veplul jako vzduch /ostatně tak nepopsatelně nezvučně přicházel vždy/. Chtěl mi ještě jednou poděkovat, protože jsem se pokusil s pomocí R. Rollanda zachránit v Paříži jeho zabavenou a poničenou knihovnu.

Poprvé už nevypadal mladě. Myšlení na tu hrůzu ho vyčerpalo. "Do ciziny" - povzdechl

si - "kdyby tak jenom člověk mohl do ciziny! Válka je vždycky vězení." Po tom se rozloučil. Byl jsem zase úplně sám. Po několika týdnech jsem se přestěhoval na jedno předměstí, rozhodnut vyhnout se této davo-
vé psychóze, abych uprostřed války začal svůj osobní boj - boj proti rozumu, zvrhlému v šílenství.

Stefan Zweig: DIE WELT VON GESTERN, Fischer Taschenbuch Verlag 1975. Úryvky z kapitoly "Paris, die Stadt der ewigen Jugend" a "Die ersten Stunden des Krieges" přeložila: Maria Šimánková

enato VII

jaro

Olomouc

88

Morava

~~enato~~

B Á S N Ě

Přeložil
Jiří Kuběna

R a i n e r M a r i a R i l k e

LN Á Ř E K P R O J O N Á T U

Ach, ani králové nemají trvání
[a smějí pominout jak obyčejná věc
a byť i jejich znak se nad zem naklání
jak prsten pečetní, pominou nakonec.

Jak však jsi mohl Ty, právě začínající
/a srdce svého iniciálou !/
skončit tak náhle: ó teplo mých lící !
Ó by Tě ještě jednou někdo natrvalo
počal, když sémě syčí v něm !

To kdosi cizí chtěl Tě zahubit
a kdo Ti blízek byl, nesměl při Tobě stát,
držet se ze všech sil a posla neubít;
jak zvěři raněné v brlohu být
chtělo se mi, ležet a řvát:

neb tu a tu, všude kde stydkost mám,
tak jako vlas jsi mi byl vytržen
co roste v podpaží a tam, ach tam,
kde jsem byl dřív jen hříčkou žen,

dřív: nežs mé smysly, dotud cupované
upředl znova, jak když vřeténko se točí,
ač prozřel jsem a vykřikl: můj Pane! -
Teď však mi mizíš s myslí, mizíš s očí.

MODLITBA
Z A B L Á Z N Y A T R E S T A N C E

Vy, jichž se celé Bytí
potichu zříká
jak odvrácená Tvář: to někdo z lidí,
on, možná jsoucí, říká

svobodný jako hlas,
modlitbu než noc mine:
kéž vám čas plyne,
neboť vy máte čas.

Řeže to ve vás jak nůž,
jak by vás něžně pohladilo:
všecko je rozdáno už,
všecko, co bylo.

Jaký že je to ve vás klid,
ač srdce léty ledoví;
ať se žádná matka nedoví,
že to vůbec může být.

A nahoře měsíc jen,
kde štěp se štěpí, ach tam,
pluje, jak vámi obydlen,
a zůstává sám.

A N D Ě L

Ví dávno napřed, jak své čelo hrouží,
co omezuje a co zavazuje;
neb jeho srdce jde a napřimuje
to Věčně Příchozí, co krouží.

Nebesa plná postav jsou mu zotvírána
a každá může zvolat: Pojď a viz ! -.
Ať nevydá však Tvá dlaň obtěžkaná
nic jeho lehkým dlaním. Leda by přišly blíž

blíž k Tobě za noci, sem na Tebe se obořit,
Tvým domem chodily jak lev, jenž v kleci šílí
a chytly Tě, jak by Tě chtěly vytvořit
a ze Tvé formy ven Tě vylomily.

MODRÁ HORTENSIE

Jak zeleně z tuby, již už vymačkali,
ty drsně suché, tupé listy jsou,
za okolíky květů, jež modř svou
na sobě nenesou ach, zrcadlí jen zdáli.

Zrcadlí zhýčkanou, a sotva takovou,
už zase hned ji ztratit přichystány,
a jako v plísni starých modrých psaní
cítíš v nich žlutou, šed, fialovou;

zapranou jako na zástěrkách děcek,
už nenošenou, co to vzdala již:
ó jak je malým krátký život všecek !

Náhle však modrá do rozpuku žene
na jednom z okolíků, a Ty zříš
modř rozjásanou už jen ze zeleně.

K R Á L

Králi je teprv šestnáct let.
Šestnáct let, a už vládce !
Dívá se, jak chtěl by otálet,
přes hlavu moudrého rádce,

do sálu jako bez rady
a snad jen tohle cítí zrovna:
jak dlouze a úzce ho do brady
studí řetěz Zlatého rouna.

Ortel smrti leží tiše
před ním, však podpis chybí.
Kdekdo myslí: ach, duše prostá !

Kdyby ho vskutku znali, věděli by,
že jen počítá do sta,
dřív než podepíše.

B A U D E L A I R E

To jenom básník svět směl spojit v jedno,
jenž jinak v každém rozbíhá se hned.
Co krásné je, sved neslýchaně zvednout,
že ale slavil tu svou trýzeň bědnou,
nad ruinou rozkročil se jako nad rozhlednou.
A ještě i to ničící je svět.

J E Z Á M E K ...

Je zámek. A je zašlý
erb, který zůstává.

Výš vrcholky stromů se našly
jak ruce, jak obava.

V okně, co už už odpadává,
ještě na odiv prokmitává
modrá květina.

Žádná plačící žena ...

Jen ta poslední, která mává,
když stavba je - ukončena.

S L O V O N A K O N E C

Velký je: je to smrt.

My jeho úst jsme dolní podlaží,
smějící se hlas.

Když život svůj chce mít v hrsti jak závaží,
plakat se odváží
tam uprostřed nás.

léto 88

enato VII

Olomouc

~~enato~~

foto:M.Urban

Plastika Smrti je součástí bohaté sochařské výzdoby hrobné kaple, postavené v roce 1715 v pozně barokních formách na hřbitově v Hainewalde /poblíž Zittau/. Autorství je připisováno Franzi Bűchnerovi, sochaři z Jablonného v Podještědí /Gabel/ v severních Čechách.